

Granskning av ett
individärende
Socialförvaltningen
Helsingborg
2025

Innehållsförteckning

Uppdrag och syfte	6
Genomförande	6
Granskade dokument	6
Rapportens upplägg.....	7
Lagstiftning	7
Förvaltningslagen.....	7
Socialtjänstlagen	8
Portalparagrafen	8
Vägledande principer.....	8
Legalitetsprincipen	8
Objektivitetsprincipen	8
Proportionalitetsprincipen	8
Helhetssyn	9
Frivillighet och självbestämmande	9
Normaliseringsprincipen	9
Närhetsprincipen.....	9
Flexibilitet	9
Kontinuitetsprincipen.....	9
Socialtjänstens ansvar	9
God kvalitet	10
Samverkan	10
Handläggning & Dokumentation	12
Rättslig reglering	13
Akthantering - Helsingborg.....	14
Journalanteckningar – Helsingborg	14
Identifierade brister - Journalföring:	15
Ansökan – Rättslig reglering	16
Ansökan – Helsingborg	17
Anmälan – Rättslig reglering.....	17
Skyddsbedömning	18

Anmälan – Helsingborg.....	18
Identifierade brister – Anmälan	19
Utredning – Rättslig reglering	20
Förlängd utredningstid – Helsingborg	21
Utredning – Helsingborg.....	22
Samtal med Barnet.....	22
Samtal med föräldrar	23
Identifierade brister - Utredning	24
Delaktighet - Rättslig reglering	24
Delaktighet – Helsingborg	25
Barnet.....	25
Föräldrar.....	26
Informationsinhämtning.....	26
Privatplacering – Rättslig reglering	27
Tillfällig placering i nätverket – Rättslig reglering	27
Privatplacering/Tillfällig placering i Nätverket – Helsingborg	28
Jourhem – Rättslig reglering	29
Jourhem – Helsingborg.....	29
Familjehem - Rättslig reglering	30
Familjehem – Helsingborg	30
HVB-hem – Rättslig reglering.....	30
HVB-hem – Helsingborg.....	31
Uppföljning av vård – Rättslig reglering.....	32
Uppföljning av vård – Helsingborg.....	33
Övervägande av vård – Rättslig reglering	33
Övervägande av vård – Helsingborg	34
Identifierade brister – Övervägande av vård	34
Saklighet & Objektivitet	34
Bemötande	36
Utelämnande av uppgifter av betydelse för ärendet	36
Felaktiga uppgifter	38
Kartläggning och behandling av övergreppsproblematik.....	40
HVB-hem	41

Övriga åtgärder som vidtagits i ärendet av Socialförvaltningen i Helsingborg	42
Umgängesbegränsning	42
Beslut enligt 11 § LVU	44
OSL	45
BBIC-hälsoundersökning.....	46
Utdrag ur belastnings- och misstankeregistret	46
Sammanfattning	47
Lagföljsamhet	47
Objektivitet och saklighet	48
Bedömning av tillförlitlighet	48
Handläggning och dokumentation	49
Journalföring och dokumentation	49
Alternativa hypoteser	50
Rekommendationer	52
Verksamhetssystemet	52
Dokument.....	52
Kvalitetsledningssystem	52
Kompetenshöjande insatser	53
Ledarskap	54
Avvikelsehantering och Lex Sarah	54
Systematisk kvalitetsuppföljning	54
Förslag på upplägg för granskning av ärenden	55

Uppdrag och syfte

Bonliva AB har av Socialförvaltning i Helsingborg fått uppdraget att genomföra en oberoende granskning av handläggning och dokumentation i ett individärende inom Socialförvaltningen i Helsingborg.

Syftet med granskningen är att svara på frågan om handläggning och dokumentation i det granskade ärendet har skett i enlighet med rådande lagar och föreskrifter.

De brister som framkommer av granskningen gäller för det granskade ärendet. Granskningens resultat säger inget om handläggningen inom Socialförvaltningen i Helsingborg generellt.

Genomförande

Granskningen har genomförts vid Socialförvaltningen i Helsingborg samt på distans. Granskningen har genomförts utifrån den dokumentation som finns i ärendet i såväl den fysiska akten som i verksamhetssystemet.

Inga samtal med inblandade parter har genomförts inom ramen för granskningen. Granskningen av ärendet har pågått under perioden februari-juni 2025.

Granskade dokument

Anmälningar och förhandsbedömningar 2013–2018

Ansökningar 2013–2018

Utredningar 2013–2018

Vårdplaner

Beslut

Övervägande av vård

Övervägande av umgängesbegränsning

Hälsoundersökning

Sammanträdesprotokoll från Socialnämnden

Sammanträdesprotokoll från Socialnämndens sociala utskott

Polisanmälningar

Dokument från Polismyndigheten

Domar från Förvaltningsrätt (FR)

Domar från Kammarrätt (KR)

Domar från Tingsrätt (TR)

Domar från Hovrätt (HR)

Dom från Högsta Förvaltningsdomstolen (HFD)

Dokument från Regionen

Dokument från Skolhälsovården

Mejl

Rapportens upplägg

Först redogörs för de rättsliga regleringarna inom området och därefter redogörs för resultatet av granskningen.

Granskningen omfattar ett individärende och ärendet har avidentifierats med hänsyn till den enskildes integritet samt den sekretess som råder gällande individärenden inom socialtjänsten.

Den unge benämns genomgående som Barnet i granskningen. I vissa fall ersätts namn som förekommer i dokumentationen med NN.

Lagstiftning

- Socialtjänstlagen
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- Föräldrabalken
- Förvaltningslagen
- Kommunallagen

Förvaltningslagen

Av 11 kap. 8 § SoL framgår att i ärenden hos socialnämnden som avser myndighetsutövning skall följande bestämmelser i förvaltningslagen tillämpas:

- 10 § Parts rätt till insyn
- 11–12 §§ Åtgärder om handläggning försenas
- 23 § Utredningsansvaret
- 24 § Lämna uppgifter muntligt
- 25 § Kommunikation
- 31 § Hur beslut skall utformas
- 32 § Motivering av beslut
- 33–34 §§ Underrättelse om innehållet i beslut samt hur ett överklagande går till (besvärshänvisning)
- 36 § Rättelse av skrivfel och liknande

För socialtjänsten gäller även följande bestämmelser i förvaltningslagen:

- 5 § Legalitet, objektivitet och proportionalitet

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (SoL) är en ramlag som ger kommuner stor frihet att utforma verksamheten utifrån lokala förutsättningar och behov.

Portalparagrafen

I 1 kap. 1 § SoL (portalparagrafen) anges socialtjänstens övergripande mål och grundläggande värderingar. Socialtjänsten skall främja individers:

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Vidare framkommer att socialtjänsten skall bygga på respekt för individens självbestämmanderätt och integritet¹.

Vägledande principer

Legalitetsprincipen

Socialtjänsten får endast vidta åtgärder som har stöd i lagstiftning².

Objektivitetsprincipen

Socialtjänsten skall i sin verksamhet vara saklig och opartisk³.

Proportionalitetsprincipen

Socialtjänsten får endast ingripa i ett enskilt intresse om åtgärden som genomförs kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än nödvändigt och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den åtgärden riktas mot⁴.

¹ 1 kap. 1 § SoL

² 5 § 1 st. FL

³ 5 § 2 st.

⁴ 5 § 3 st. FL

Helhetssyn

En individs eller en grupp sociala situation och de problem som den enskilde eller en grupp har skall ses i förhållande till hela den sociala miljön⁵.

Frivillighet och självbestämmande

Frivillighet och individens självbestämmande skall vara vägledande inom socialtjänstens verksamheter.

Normaliseringsprincipen

Stöd och hjälpinsatser skall normaliseras så att individer eller grupper ej känner sig stämplade eller utpekade⁶.

Närhetsprincipen

Insatser i hemmet går före vård utanför hemmet och insatser och vård skall anordnas så nära hemmet som möjligt⁷.

Flexibilitet

Insatserna skall anpassas till individens förutsättningar och behov och socialtjänsten behöver därmed förfoga över ett brett utbud av insatser⁸.

Kontinuitetsprincipen

Insatser till individen skall i största möjligaste mån genomföras av samma personal⁹.

Socialtjänstens ansvar

Av 2 kap. 1 § SoL framgår att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de är i behov av.

Av 1 kap. 1 § tredje stycket SoL framgår att socialtjänstens verksamhet skall bygga på respekt för individernas självbestämmanderätt och integritet.

⁵ Bet. 2000/01: SoU18 s. 17

⁶ Prop. 1979/80:1 Del A s. 213

⁷ Prop. 1979/80:1 Del A s. 215

⁸ Bet. 2000/01: SoU18 s. 17

⁹ Prop. 1979/80:1 Del A s. 213–214

God kvalitet

Av 3 kap. 3 § SoL framgår följande:

- Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet
- Personal skall ha lämplig utbildning och erfarenhet
- Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras
- För att uppnå god kvalitet i socialtjänsten krävs även ett tydligt ledarskap, att verksamheten arbetar rättssäkert, är tillgänglig samt möjliggör medinflytande (delaktighet)

Det skall vara enkelt och smidigt för den enskilde att komma i kontakt med myndigheten¹⁰ och myndigheten skall, utan dröjsmål, bistå den enskilde med sådan hjälp att denne kan tillvarata sina intressen¹¹. Vidare skall myndigheten vara tillgänglig för kontakter med enskilda¹².

Av socialtjänstlagen framkommer inget specifikt om gott bemötande men gott bemötande har en avgörande betydelse för kvaliteten inom socialtjänsten. Bemötandet inom socialtjänsten skall präglas av respekt och lyhördhet. Ett gott bemötande förutsätter att det finns kunskap och förmåga att bemöta och kommunicera med individer i kris.¹³

Samverkan

Myndigheten skall inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter¹⁴ och i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter¹⁵.

Socialtjänsten är skyldig att samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa och socialnämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd¹⁶.

¹⁰ 6 § FL

¹¹ 6 § 2 st. FL

¹² 7 § FL

¹³ Kunskapsguiden, "Om bemötande i socialtjänsten", *Kunskapsguiden, Om bemötande i socialtjänsten - Kunskapsguiden* 250604

¹⁴ 8 § FL

¹⁵ 8 § 2 st. FL

¹⁶ 5 kap 1 a § SoL

Granskning av ett individärende
Socialförvaltningen Helsingborg
2025
Dnr 30/2025

Handläggning & Dokumentation

Rättslig reglering

Myndigheter är skyldiga att dokumentera uppgifter i ärenden som avser myndighetsutövning mot enskild¹⁷ och för socialtjänstens del finns dessutom särskilda bestämmelser om dokumentation. Av 11 kap. 1 § st. 2 framkommer att uppgifter som framkommit under utredning och som har betydelse för ärendet skall tillvaratas på ett betryggande sätt.

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser skall dokumenteras på ett sådant sätt att det av dokumentationen går att följa beslut och åtgärder som vidtagits i ärendet samt faktiska omständigheter av betydelse¹⁸. Dokumentationen skall vara av sådan art att det vid varje tidpunkt är möjligt att i akten utläsa vad som framkommit i ärendet samt vilka åtgärder som vidtagits och det är socialsekreterare i ärendet som ansvarar för att kontinuerligt journalföra uppgifter av betydelse¹⁹.

Dokumentation skall ske löpande och möjliggöra för den enskilde att följa sitt ärende. Journalanteckningar och andra handlingar tillhörande en enskilds akt skall vara ordnade så att det enkelt går att följa och granska handläggningen av ärendet, åtgärder som vidtas samt genomförande och uppföljning av insatser²⁰.

Utöver detta är det viktigt att dokumentationen sker löpande då dokumentationen skall trygga Socialnämndens underlag för beslut, säkerställa ärendets handläggning om ordinarie handläggare av ärendet är frånvarande samt ge möjlighet till granskning av handläggningen i efterhand²¹.

Om myndigheten får uppgifter på annat sätt än genom en handling skall detta snarast dokumenteras hos myndigheten om uppgifterna bedöms ha betydelse för beslut i ärendet. Av dokumentationen skall framgå vem som har lämnat uppgiften samt vem som har dokumenterat uppgiften och när²².

Av 11 kap. 6 § SoL följer att dokumentationen skall utformas med respekt för individens integritet och att individen bör underrättas om de journalanteckningar och övrig dokumentation som förs om denne. Vidare följer att om individen anser att en uppgift i dokumentationen är fel skall detta antecknas. Dokumentation inom myndigheten skall vara saklig och opartisk²³ och de formuleringar som används måste övervägas noga, särskilt i de fall då det handlar om Socialnämndens bedömningar, då en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL kan få betydelse i offentliga och enskilda rättsförhållanden²⁴.

¹⁷ 15 § FL

¹⁸ 11 kap. 5 § SoL

¹⁹ JO 6394–2012

²⁰ SOFS 2014:5

²¹ JO Dnr 523–2010

²² 27 § FL

²³ 5 § FL

²⁴ JO Dnr 4454–2019

Akthantering - Helsingborg

I verksamhetssystemet samt i den fysiska akten återfinns i vissa fall flera exemplar av samma handling, upprättade av eller inkomna till Socialförvaltningen i Helsingborg.

Handlingar i ärendet har förvarats på andra ställen än i den fysiska akten, så kallade sidoakter, vilket ej är i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter.

I den fysiska akten saknas dokument, av betydelse för ärendet, som återfinns i sidoakterna.

Originalhandlingar har sekretessmarkerats och vid ett tillfälle har beslutsunderlag samt beslut raderats från verksamhetssystemet.

Den bristfälliga akthanteringen i ärendet försvårar för tillsynsmyndigheter, part, rättsliga instanser samt annan att avgöra vilken handling som är originalhandling samt vilket exemplar som delgetts tillsynsmyndigheter, part, rättsliga instanser eller annan.

Den bristfälliga akthanteringen i ärendet medför även att det ej går att följa ärendet i sin helhet eller ta del av information av betydelse för ärendet.

Det har bland annat inte varit möjligt för part, rättslig instans eller tillsynsmyndigheter att ta del av den omaskade Riskbedömningen vid given tidpunkt.

Beslutsunderlag samt beslut som upprättas inom Socialförvaltningen är en allmän handling och för att radera eller på annat sätt ändra i en allmän handling krävs lagstöd. Om en upprättad handling innehåller felaktiga uppgifter är det tillåtet att rätta detta genom att till exempel stryka över uppgiften utan att uppgiften blir oläslig. Vid rättelse skall det framgå när rättelsen är gjord och vem som gjort rättelsen. Har Socialnämndens sociala utskott vid tidpunkten för när beslutsunderlag samt beslut raderades från verksamhetssystemet hanterat ärendet är korrekt förfarande att fatta nytt beslut om omplacering enligt 11 § LVU då den planerade placeringen ej blev av. Till grund för beslutet hade samma beslutsunderlag kunnat användas. Har Socialnämndens sociala utskott vid tidpunkten inte hanterat ärendet är det korrekta förfarandet att ändra förslag till beslut i beslutsunderlag samt beslut inom ramen för pågående utredning då utredningen vid tidpunkten ej var avslutad. Beslutet att radera beslutsunderlaget samt beslut saknar i detta fall lagstöd.

Journalanteckningar – Helsingborg

Journalföring samt övrig dokumentation i det granskade ärendet uppvisar omfattande och allvarliga brister. Journalföring och dokumentation i ärendet kan därför ej anses ha skett i enlighet med gällande lagar och föreskrifter.

Journalföringen sker ej löpande vilket medför att det ej är möjligt att vid given tidpunkt utläsa vad som framkommit i ärendet, vilka bedömningar som gjorts eller vilka åtgärder som

vidtagits. Vidare går det ej att utläsa vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningar, beslut och vidtagna åtgärder i det granskade ärendet. Det är således i flertalet fall ej möjligt att avgöra vilka faktiska omständigheter som har legat till grund för vidtagen åtgärd eller fattat beslut.

BBIC-dokument upprättas och används i olika omfattning under de år som omfattas av granskningen. Detta medför svårigheter för part, tillsynsmyndigheter samt annan att följa ärendet i sin helhet.

Information som lämnas i samband med förhandsbedömning nedtecknas enbart i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt. Informationen nedtecknas ej i journalanteckning trots att utredning pågår och ej heller framkommer av journalanteckningar att samtal genomförts inom ramen för förhandsbedömning. Detta medför risk för att part, tillsynsmyndigheter samt annan inte delges all information av ärendet i de fall begäran om att få ta del av journalanteckningar i ärendet. Vidare medför detta svårigheter för part, tillsynsmyndigheter samt annan att ta del av samtliga bedömningar och åtgärder som vidtagits i ärendet.

I det granskade ärendet har vissa journalanteckningar upprättats/kompletterats så sent som 3–4 månader efter ett samtal/en händelse. Risken är att tillsynsmyndigheter som begär ut handlingar inte får ta del av all information som finns i ärendet vid given tidpunkt.

Identifierade brister - Journalföring:

- Felaktiga datumangivelser i flertalet journalanteckningar.
- Journalföringen sker ej löpande och därmed är journalanteckningarna ej i kronologisk ordning.
- Journalanteckningar upprättas ej i direkt samband med eller i nära anslutning till ett möte eller en händelse, i flertalet fall upprättas journalanteckning flera veckor efter ett samtal eller en händelse.
- Information om vem eller vilka som deltar under möten eller vad som sägs av vem under möten framkommer ej i flertalet av journalanteckningarna.
- Information om vidtagna åtgärder och bedömningar inför dessa åtgärder saknas i hög utsträckning.
- Information om vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningar saknas i hög utsträckning.
- Information om vem som lämnar information eller hur informationen lämnas saknas i flertalet journalanteckningar.
- Journalanteckningar uppdateras och kompletteras i efterhand utan att det av journalanteckning framgår tydligt och klart vad som uppdaterats eller vilka uppgifter som tillförs. Uppdatering av journalanteckning behöver ej nödvändigtvis innebära att uppgift i journalanteckning har ändrats och därefter sparats.

Exempel 1

Utredning som handläggs av extern socialsekreterare. Av dokumentation i ärendet framkommer att den externa socialsekreteraren skall genomföra en objektiv och saklig

utredning av ärendet och arbetsledas av verksamhetschef inom Socialförvaltningen i Helsingborg.

- Under utredningstiden upprättas ingen dokumentation i ärendet av den externa socialsekreteraren.
- Den externa socialsekreterarens journalanteckningar har initialt journalförts av administratör inom Socialförvaltningen, dessa journalanteckningar återfinns i den fysiska akten där delar har sekretessmarkerats.
- Journalanteckningar upprättas i verksamhetssystemet av systemförvaltare inom Socialförvaltningen i Helsingborg drygt tre månader efter att samtal eller annan händelse under utredningstiden ägt rum.
- Samtalet med Barnet som extern socialsekreterare genomför inom ramen för utredningen har ej dokumenterats i verksamhetssystemet och återfinns ej heller i den fysiska akten. Det är därmed ej möjligt för part, tillsynsmyndigheter, beslutsfattare eller annan att ta del av vad som framkom under samtalet med Barnet.
- Utredningen sammanställs senare av anställd socialsekreterare inom Socialförvaltningen i Helsingborg under arbetsledning av enhetschef inom Socialförvaltningen i Helsingborg.

Exempel 2

Ledningen fattar beslut om utökat umgänge tillsammans med modern utanför hemmet. Av journalföring och övrig dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter om var barnet vistas tillsammans med modern.

Socialnämnden i Helsingborg har därmed ej haft kännedom om var Barnet vistas under tiden Barnet vårdas med stöd av LVU.

Den bristfälliga dokumentationen har medfört att Socialnämnden i Helsingborg ej haft möjlighet att vid tidpunkten för beslutet ta det ansvar som åligger Socialnämnden enligt rådande lagstiftning och föreskrifter.

Ansökan – Rättslig reglering

En ansökan leder alltid till att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds och utredning skall inledas utan dröjsmål²⁵. En ansökan behöver ej förhandsbedömas och en ansökan skall alltid

²⁵ Utreda barn och unga, Socialstyrelsen s. 109

leda till ett beslut. Finns två vårdnadshavare behöver i regel båda vårdnadshavarna ansöka eller samtycka till en ansökan²⁶.

Ansökan – Helsingborg

I det granskade ärendet inkommer modern med ansökan om insats för övergreppsproblematik under pågående utredning och ansökan kopplas till pågående utredning. Under pågående utredning fattar ledningen i Helsingborg beslut att bevilja Barnet bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Av beslutsunderlag eller beslut framkommer inga uppgifter om ifall biståndet beviljas utifrån moderns ansökan om insats. Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att fadern informeras om att modern inkommit med ansökan om bistånd eller att faderns samtycke och inställning till moderns ansökan inhämtas.

Av dokumentation i ärendet framkommer att fadern vid flertalet tillfällen under pågående utredning ansöker om att Barnet skall omplaceras. Faderns ansökningar registreras ej i verksamhetssystemet som ansökningar och kopplas ej heller till den utredning som pågår.

Ansökningar i ärendet har ej hanterats i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter.

Anmälan – Rättslig reglering

Av Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten framgår att en anmälan kan komma in till socialnämnden i såväl skriftlig som muntlig form. Om anmälan är muntlig kan nämnden be att få in anmälan skriftligt för att undvika missförstånd men de kan inte begära det. Det är nämndens ansvar att dokumentera uppgifter som lämnas muntligt²⁷.

Vissa myndigheter och yrkesverksamma omfattas av anmälningsskyldighet. Av 14 kap. 1 § SoL framkommer vilka myndigheter samt yrkesverksamma som avses. JO har vid flertalet tillfällen uttalat att myndigheter samt yrkesverksamma som omfattas av anmälningsskyldighet bör inkomma med skriftliga anmälningar med hänsyn till de ingripande åtgärder av socialnämnden som en orosanmälan kan medföra²⁸. I akuta situationer då anmälan lämnas muntligt kan anmälaren inkomma med skriftlig anmälan vid senare tillfälle.

Socialnämnden bör kontrollera med anmälaren att de muntliga uppgifter som har antecknats uppfattas korrekt.²⁹ För att undvika missförstånd bör det även av dokumentationen framgå att nämnden har kontrollerat med uppgiftslämnaren att muntliga uppgifter har uppfattats korrekt.³⁰

²⁶ 6 kap. 11 och 13 §§ FB.

²⁷ Att utreda barn och unga – Handbok för socialtjänsten, Socialstyrelsen

²⁸ JO 1996/97 s. 268, JO 1992/93 s. 341 och JO beslut 30 oktober 2002, dnr 1746–2000

²⁹ SOSFS 2014:6

³⁰ Allmänna råd till 5 kap. 1 § SOSFS 2014:5

Dokumentation av en orosanmälan skall innehålla följande uppgifter³¹:

- Vad saken gäller
- Vem eller vilka som uppgifterna avser
- Vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt (Tjänstemän och övriga som omfattas av anmälningsskyldighet kan inte vara anonyma)
- När och hur uppgifterna har lämnats till nämnden
- Namn och befattning/titel på den som har tagit emot uppgifterna
- Av dokumentationen skall även framgå vilka andra uppgifter av betydelse för saken som har lämnats till nämnden.

Inkomna anmälningar skall dokumenteras och förhandsbedömas och beslut att inleda eller inte inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL skall fattas inom 14 dagar. Anmälningar som inkommer under pågående utredning behöver skyddsbedömas men nytt beslut om att inleda eller inleda utredning skall ej fattas utan anmälan kopplas till pågående utredning.

Skyddsbedömning

Av 1 kap. 1 a § första stycket SoL följer att när en anmälan enligt 11 kap. 1 § SoL rör barn eller unga skall socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning skall dokumenteras.

Dokumentationen av en omedelbar skyddsbedömning enligt 11 kap. 1 a § SoL skall innehålla följande uppgifter³²:

- Vilken bedömning som har gjorts av barnets eller den unges behov av omedelbart skydd.
- Vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning.
- När bedömningen har gjorts.
- Namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen.
- Skyddsbedömningen skall dokumenteras och motiveras så att det framgår vad som ligger till grund för bedömningen samt vilket behov av skydd barnet har³³.

Anmälan – Helsingborg

I det granskade ärendet har inkomna orosanmälningar i stor utsträckning dokumenterats i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter.

Skyddsbedömningar görs vid de tillfällen orosanmälan inkommer till Socialförvaltningen i Helsingborg.

³¹ 5 kap. 1 § SOFS 2014:5

³² 5 kap. 4 § SOFS 2014:5

³³ Prop. 2012/13:10 s.60–61

Identifierade brister – Anmälan

Anmälningar i det aktuella ärendet hanteras i vissa fall ej i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter.

- Utredning inleds ej samma dag som orosanmälan inkommer trots att de uppgifter som framkommer av orosanmälan är av allvarlig karaktär.
- Uppgifter som framkommer av de samtal som genomförs inom ramen för förhandsbedömningen nedtecknas enbart i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt trots att utredning är pågående och samtalen skall dokumenteras i den löpande journalföringen. Detta medför att det ej går ta del av ärendet i sin helhet genom journalen.
- Utredningsåtgärder vidtas i vissa fall inom ramen för förhandsbedömningen.
- I de fall Socialförvaltningen inleder utredning med anledning av egen kännedom eller egen iakttagelse dokumenteras detta ej i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt. I stället fattas beslut att inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL i verksamhetssystemet. Ingen beslutsmotivering framkommer av de upprättade besluten och därmed framkommer ej heller anledning till att utredning inleds. I vissa fall dokumenteras i den löpande journalföringen att utredning inleds samt anledning till detta.
- Uppgifter som framkommer av inkommen orosanmälan nedtecknas ej i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt med hänvisning till rådande förundersökningssekretess. Uppgifter som framkommer av orosanmälan skall nedtecknas i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt. En menprövning sker i samband med att handlingen begärs ut.
- Skyddsbedömningarna är i flertalet fall bristfälliga då de faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömning av behov av omedelbart skydd ej framkommer. I vissa fall är de faktiska omständigheter som anges som grund för bedömningen av omedelbart skydd ej relevanta i förhållande till den oro som framkommer av orosanmälan.
- Muntlig orosanmälan tas ej emot. Anmälaren ombeds att inkomma med en skriftlig orosanmälan. Anmälan var av allvarlig karaktär och givetvis skulle BBIC-Anmälan/Information på annat sätt ha upprättats vid tillfället. Den skriftliga anmälan inkommer till Socialförvaltningen i Helsingborg en vecka senare. Socialförvaltningen i Helsingborg meddelar ej ansvarig kommun om inkommen orosanmälan och brister därmed i att fullgöra anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL. Socialförvaltningens hantering har därmed medfört att ansvarig kommun ej haft möjlighet att bedriva en rättssäker verksamhet eller säkerställa behov av eventuellt skydd.
- Vid tillfällen då skyddsbedömning görs i BBIC-Anmälan/Information på annat sätt görs ingen anteckning om detta i den löpande journalföringen.

Utredning – Rättslig reglering

Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden³⁴. Den som berörs skall omedelbart informeras om att utredning inletts om ej särskilda skäl finns³⁵.

Det som framkommer under en utredning och har betydelse för ärendets avgörande skall tillvaratas på ett betryggande sätt³⁶.

Utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL skall hålla god kvalitet, vara sakliga och opartiska. Bedömningar och beslut skall baseras på fakta som framkommit under utredningen. När en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör denne. Om barnet inte framför sina åsikter skall barnets inställning, så lång det är möjligt, klarläggas på annat sätt³⁷. En utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL kräver inget samtycke från vårdnadshavare utan skall bedrivas utifrån eventuell oro för barnet som är föremål för utredningen. Utredningar skall bygga på uppgifter inhämtade genom utredande samtal samt övriga uppgifter inhämtade inom ramen för utredningen.

Socialnämnden får inom ramen för utredningen, för att bedöma behov av eventuella insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen skall bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet och utredningen skall inte vara mer omfattande än vad som kan anses vara motiverat av omständigheterna i ärendet³⁸ och för att fatta ett sakligt och korrekt beslut³⁹.

Ett ärende skall handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts⁴⁰ och handläggningen skall vara skriftlig⁴¹.

Utredningar som genomförs enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL syftar till att utreda och tydliggöra barns eventuella behov av stöd och skydd samt föräldrars förmåga att tillgodose dessa eventuella behov. Utredningar skall genomföras med respekt för individens integritet och självbestämmanderätt⁴².

En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL kräver inget samtycke av vårdnadshavare utan skall bedrivas utifrån oro för barnet som är föremål för utredningen. Om det finns oro för barnet

³⁴ 11 kap. 1 § SoL

³⁵ 11 kap. 1 § SoL

³⁶ 11 kap. 1 § 2 st. SoL

³⁷ 11 kap. 10 § SoL

³⁸ 11 kap. 2 § SoL

³⁹ Prop. 1979/9:1 del A s. 562

⁴⁰ 9 § FL

⁴¹ 9 § 2 st. FL

⁴² 1 kap. 1 § 3 st. SoL

och vårdnadshavare bedöms försvåra det fortsatta utredningsarbetet skall socialtjänsten överväga ett eventuellt omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU. Utredningen skall bedrivas skyndsamt och slutföras senast inom fyra månader. Finns särskilda skäl får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid⁴³. Särskilda skäl kan vara:

- Pågående utredning vid BUP
- Pågående polisutredning gällande brott mot barn
- Nya uppgifter har tillkommit som kan påverka bedömningen

Förlängd utredningstid – Helsingborg

Samtliga beslut om förlängd utredningstid uppvisar brister avseende beslutsmotivering och de formaliakrav som följer av rådande lagstiftning.

I ärendet har beslut om förlängd utredningstid fattats vid fyra tillfällen:

- Beslut om förlängd utredningstid med anledning av pågående kartläggning. Beslut om förlängd utredningstid fattas efter att utredningstiden löpt ut. Utredningstiden förlängs med två månader. Beslutet saknas i den fysiska akten.
- Beslut om förlängd utredningstid med anledning av pågående förundersökning fattas vid två tillfällen. Utredningstiden förlängs med en månad.
- Beslut om förlängd utredningstid med anledning av att fadern ej samtycker till föreslagen vård eller vårdplan och det blir fråga om att ansöka om vård enligt LVU.

Socialtjänsten har en skyldighet att slutföra utredningar i tid och förlängning av utredningstid skall endast beviljas om det kan antas att informationen som inväntas kan antas påverka bedömning och beslut i ärendet.

Utredningstiden har vid två tillfällen förlängts med anledning av pågående förundersökning vid Polismyndigheten. Frågan är om Socialförvaltningen i Helsingborg hade ändrat sin bedömning av ärendet om den pågående förundersökningen lades ned eller om åtal mot fadern hade väckts.

Åklagarmyndigheten har tidigare i ärendet fattat beslut om att förundersökning läggs ned. Detta beslut påverkar inte Socialförvaltningens bedömning av ärendet. Rimligt är, utifrån detta, att anta att Socialförvaltningen i Helsingborg ej ändrar sin bedömning av ärendet om förundersökningen, som det hänvisas till i beslut om förlängd

⁴³ 11 kap. 2 § 2 st. SoL

utredningstid, läggs ned. Vidare får det anses vara osannolikt att ett beslut om att väcka åtal mot fadern hade ändrat Socialförvaltningens bedömningen av ärendet.

Det bör även noteras att Socialnämndens sociala utskott fattar beslut om att vid Förvaltningsrätten enligt 4 § LVU ansöka om vård enligt 1 och 2 §§ LVU vid tidpunkten då förundersökningen fortsatt pågår. Beslut kunde således fattas i ärendet trots pågående förundersökning.

Inför två av besluten om förlängd utredningstid har Socialförvaltningen i Helsingborg gjort bedömningen att Barnet hade ett vårdbehov utifrån vad som framkommit av kartläggning. Barnet hade även vid tidpunkten för besluten påbörjat behandling. Barnets vårdbehov var således utredda och skäl för Socialförvaltningen i Helsingborg att förlänga utredningstiden saknades därmed.

Vid tidpunkten för beslut om förlängd utredningstid med anledning av att fadern motsätter sig den planerade vården hade utredningen redan kommunicerats med vårdnadshavarna. Frågan om insatser enligt LVU skall inte behandlas i en särskild utredning då frågor om eventuellt hjälpbehov och hur dessa bäst tillgodoses skall behandlas inom ramen för en och samma utredning⁴⁴. Skäl för Socialförvaltningen i Helsingborg att förlänga utredningstiden saknades således.

Utredning – Helsingborg

Totalt har 17 utredningar genomförts i ärendet under perioden 130520–200227, 16 av dessa genomförs under perioden 180920–200227. Samtliga utredningar förutom en färdigställs inom lagstadgad tid. Utredningen som ej avslutas inom fyra månader förlängs genom beslut vid fyra tillfällen.

De utredningar som genomförs i ärendet uppfyller ej de krav på kvalitet, saklighet, objektivitet samt opartiskhet som följer av rådande lagstiftning och föreskrifter.

Samtal med Barnet

De samtal med barnet som genomförs av Socialförvaltningen i Helsingborg inom ramen för pågående utredningar är ostrukturerade och utgår, fram till 2022, i hög grad från hypoteserna att Barnet utsatts för sexuella övergrepp av fadern samt att Barnet har en egen sexuell beteendeproblematik.

Av dokumentation i ärendet framkommer att frågor som ställs till Barnet i flertalet fall är ledande och att litet utrymme ges Barnet att fritt berätta om sin situation hemma hos respektive förälder.

⁴⁴ JO dnr 2411–2017

Enskilda samtal med Barnet genomförs i låg grad under perioden 2018–2022.

De observationer samt iakttagelser av Barnet som görs av Socialförvaltningen i Helsingborg är subjektiva och utgår från ovan nämnda hypoteser.

”Det är tydligt att Barnet bär på något när det gäller pappa, men det är svårt för Barnet att sätta ord på det. Barnet kan börja prata om det, men sedan stoppar han. Det kan tolkas som att Barnet har en inre konflikt där Barnet å ena sidan har upplevt svåra saker hos pappa, men å andra sidan fortfarande ser på honom som sin pappa.”

I de fall Barnet lämnar uppgifter som ej bekräftar ovannämnda hypoteser tillmäts uppgifterna ingen eller liten betydelse.

I de fall Barnet lämnar uppgifter som bekräftar ovannämnda hypoteser tillmäts uppgifterna stor betydelse och bedöms vara trovärdiga och tillförlitliga.

Samtal med föräldrar

De samtal med föräldrarna som genomförs av Socialförvaltningen i Helsingborg inom ramen för pågående utredningar är ostrukturerade och utgår, fram till 2022, i hög grad från hypoteserna att Barnet utsatts för sexuella övergrepp av fadern samt att Barnet har en egen sexuell beteendeproblematik. Flertalet av de samtal som genomförs med föräldrarna är ej att betrakta som utredande samtal.

Modern

I samtal med modern görs subjektiva bedömningar av moderns agerande och mående som talar till moderns fördel även vid tillfällena då moderns agerande inneburit risk för Barnets hälsa och utveckling. Socialförvaltningen i Helsingborg vidtar inga åtgärder vid tillfällena där det varit befogat.

Uppgifter som lämnas av modern till Socialförvaltningen i Helsingborg tillmäts stor betydelse och bedöms som trovärdiga och tillförlitliga. Socialförvaltningens bedömningar och åtgärder i ärendet utgår i hög grad från de uppgifter som lämnas av modern. Inte vid något tillfälle görs en objektiv eller saklig bedömning av dessa uppgifter trots att det vid flertalet tillfällen funnits anledning till att göra detta. Uppgifter som lämnas av modern bekräftar hypoteserna om att Barnet utsatts för sexuella övergrepp samt att Barnet har en egen beteendeproblematik.

Fadern

I samtal med fadern görs subjektiva bedömningar och iakttagelser av faderns agerande som i flertalet fall är till nackdel för fadern.

Uppgifter som lämnas av fadern till Socialförvaltningen i Helsingborg tillmäts liten eller ingen betydelse. Fadern bedöms ha bristande insikt i Barnets vårdbehov då fadern ej delar Socialförvaltningens bedömning om anledning till Barnets vårdbehov. Av dokumentation i ärendet framkommer att fadern vid flertalet tillfällen uppger att Barnet har ett vårdbehov men då utifrån att Barnet utsatts för påverkan av modern.

Identifierade brister - Utredning

Utredningar i ärendet uppvisar omfattande brister avseende objektivitet, saklighet och kvalitet.

- Frågeställningar förblir obesvarade.
- Utredningarna är ostrukturerade.
- Informationsinhämtning om Barnets situation från skola samt hälso- och sjukvården inhämtas ej förrän 2020 trots att det fanns all anledning till att göra detta redan 2018.
- Utredningarna bedrivs ej förutsättningslöst utan utgår från hypoteserna att Barnet har utsatts för sexuella övergrepp samt att Barnet har egen sexuell beteendeproblematik. Uppgifter som ej bekräftar hypotesen om sexuella övergrepp tillmäts liten eller ingen betydelse. Uppgifter som bekräftar hypotesen tillmäts stor och ibland avgörande betydelse oaktat att det finns faktorer som ger anledning att ifrågasätta dessa uppgifter.
- Barnets livssituation utreds ej i tillräcklig utsträckning. Detta medför risk för att Barnets eventuella behov ej uppmärksammas och därmed ej tillgodoses.
- De bedömningar och iakttagelser som redogörs för i utredningarna är i hög grad subjektiva. De subjektiva bedömningarna påverkar i hög grad kommande beslut i samt hanteringen av ärendet.
- Respektive förälders föräldraförmågor utreds ej i tillräcklig omfattning och de bedömningar som görs i frågan är subjektiva och utgår från hypoteserna att Barnet utsatts för övergrepp av fadern samt att Barnet har egen sexuell beteendeproblematik.
- I utredningarna framförs felaktiga uppgifter. De felaktiga uppgifterna påverkar i hög grad kommande beslut i samt hanteringen av ärendet.
- Uppgifter av betydelse för ärendet utelämnas ur utredningarna. Detta har med stor sannolikhet påverkat de beslut som fattats av bland annat Socialnämndens sociala utskott, Förvaltningsrätten samt Kammarrätten.
- De uppgifter och bedömningar som görs i utredningen som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att enligt 4 § LVU vid Förvaltningsrätten ansöka om vård enligt LVU återanvänds i kommande utredningar. Detta medför att felaktiga uppgifter och subjektiva bedömningar som framkommer i utredningen som ligger till grund för ansökan om vård enligt LVU under en lång period påverkar kommande bedömningar, beslut och hanteringen av ärendet.

Utredningarnas bristande kvalitet beror med stor sannolikhet på att de samtal med Barnet samt föräldrarna som genomförs inom ramen för pågående utredning är ostrukturerade och utgår från hypoteserna som nämns ovan.

Utredningarna i ärendet uppfyller ej de krav som följer av rådande lagar och förfaranden avseende objektivitet, saklighet och kvalitet.

Delaktighet - Rättslig reglering

Av 11 kap. 10 § första stycket SoL framgår att när en åtgärd rör ett barn skall barnet få relevant information och barnet skall ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör denne. Vidare framkommer att om barnet inte framför sina åsikter skall barnets inställning så

långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning skall tillmätas betydelse utifrån barnet ålder och mognad.

I BBIC-Beslutsunderlag skall det framkomma när och hur samtal samt möten genomförts med barnet. Vidare skall det anges om samtal och möten med barnet har ägt rum enskilt, tillsammans med vårdnadshavare eller någon annan samt hur dessa var utformade. Om barnet inte har framfört sina åsikter skall det framkomma hur barnets inställning har klarlagts. De samtal och möten som skall anges är de som genomförs inom ramen för utredningen. Om samtal med barnet ej äger rum skall anledning till detta dokumenteras i beslutsunderlaget.

I BBIC-Beslutsunderlag skall det framkomma när och hur enskilda och/eller gemensamma samtal har ägt rum med vårdnadshavare.

Delaktighet – Helsingborg

Barnet

I flertalet av de beslutsunderlag som upprättas i ärendet framförs att barnsamtal med Barnet genomförts inom ramen för pågående utredning trots att detta ej har skett. I dessa fall redovisas information från tidigare samtal med barnet samt tidigare utredningar i beslutsunderlagen. Det skall givetvis av beslutsunderlaget tydligt framkomma att inga samtal med Barnet har genomförts inom ramen för utredningen och att de uppgifter som framkommer i beslutsunderlaget är från tidigare samtal och utredningar.

I flera fall anges tydligt vilka datum samtal med Barnet har ägt rum inom ramen för pågående utredning. I vissa fall anges endast att "Samtal med Barnet har genomförts inom ramen för utredningen", det är även i dessa utredningar som barnsamtal ej har genomförts inom ramen för utredningen.

Socialförvaltningen i Helsingborg brister i att ge Barnet relevant information i samband med de utredningar och överväganden som genomförs i ärendet. Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnet endast vid enstaka tillfällen informeras om att utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inletts och anledning till detta. Inför övervägande av vård förs barnsamtal med Barnet endast vid enstaka tillfällen.

Socialförvaltningen i Helsingborg brister i att ge Barnet relevant information inför beslut samt placeringar.

- Beslut om kartläggning/riskbedömning. Barnet informeras om detta vid uppstartsmötet.
- Beslut om behandling. Det framkommer ej av dokumentationen i ärendet att Barnet erhåller information om att denne skall genomgå behandling och anledning till detta.
- Beslut om placering. Det framkommer ej av dokumentationen i ärendet att Barnet erhåller information om att Socialförvaltningen i Helsingborg fattat beslut om tillfällig placering i nätverket.

- Beslut om omplacering. Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnet informeras om kommande omplacering två dagar efter att beslut fattats av Socialnämndens sociala utskott i Helsingborg.

Socialförvaltningen i Helsingborg brister i att inhämta barnets inställning till planerade insatser och beslut. Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnets inställning till planerade insatser och beslut endast inhämtas vid enstaka tillfällen.

Inte vid något tillfälle har en bedömning av Barnets mognad dokumenterats och ej heller framkommer av dokumentation i ärendet när eller vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningen att Barnets uppgifter är tillförlitliga.

Föräldrar

I flera av de beslutsunderlag som upprättas i ärendet framförs att utredningssamtal med föräldrarna genomförts inom ramen för pågående utredning trots att detta ej har skett.

I vissa fall är det oklart om föräldrarna har informerats om att utredning enligt 11 kap. 1 § har inletts.

De samtal som genomförs med föräldrarna inom ramen för pågående utredningar och som redogörs för i beslutsunderlagen är i stor utsträckning ej att betrakta som utredande samtal. Uppgifterna som redogörs för i beslutsunderlagen är i dessa fall inhämtade vid tidigare tillfällen eller från tidigare utredningar.

Av dokumentationen framkommer att fadern vid flertalet tillfällen till Socialförvaltningen i Helsingborg framför att han vill vara delaktig i den planering samt den vård som avser Barnet. Socialförvaltningen i Helsingborg bemöter faderns begäran enligt nedan

”Vården bedrivs med stöd av LVU. Du deltar därför inte i planering och beslut.”

”Du kommer att vara delaktig under utredningstiden och gällande vårdplanen, men det är viktigt att betona att det fortfarande råder LVU-förhållanden och att det är socialtjänstens främsta uppgift att bedöma vårdbehov och göra upp vårdplanen.”

Informationsinhämtning

Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnets journaler från hälso- och sjukvård ej inhämtas i samband med att utredning som ligger till grund för ansökan om vård enligt LVU inleds. Detta görs först två år senare.

Privatplacering – Rättslig reglering

Privatplacering är ej placeringsform utan en överenskommelse mellan vårdnadshavare och familjen där barnet placeras.

- Initieras av vårdnadshavare.
- Kräver ett medgivande enligt 6 kap. 6 § SoL från Socialnämnden innan barnet flyttar till det tilltänkta hemmet. För att Socialnämnden skall kunna lämna ett medgivande behöver hemmet lämplighet och förutsättningar att ta emot barnet utredas.
- Inget biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL fattas vid privatplacering.
- En privatplacering förutsätter att det inte föreligger ett vårdbehov⁴⁵. Har barnet ett vårdbehov skall annan placeringsform väljas.
- Skall övervägas enligt samma regelverk som andra placeringar.
- Ingen ekonomisk ersättning utgår till familjen som tar emot barnet då det förväntas att vårdnadshavare lämnar ekonomisk ersättning under den tid barnet bor utanför hemmet.
- Socialnämnden är skyldig att informera och samråda med den kommun där hemmet är beläget.

Tillfällig placering i nätverket – Rättslig reglering

En tillfällig placering i nätverket kan endast ske om det är för barnets bästa och om det tilltänkta hemmet är lämpligt för barnet att vistas i⁴⁶.

- En tillfällig placering i nätverket är ej en reglerad placeringsform enligt SoL.
- Placeringen skall vara tillfällig. Det finns ingen lagstiftad tidsgräns för en tillfällig placering i nätverket men placeringen kan ej pågå en längre tid då placeringen då övergår till att vara en stadigvarande placering⁴⁷.
- Beslut om tillfällig placering i nätverket skall föregås av en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.

⁴⁵ Prop. 2012/13:10 s. 86

⁴⁶ Socialstyrelsen, Placerade Barn och Unga – Handbok för socialtjänsten s. 70

⁴⁷ Socialstyrelsen, Placerade Barn och Unga – Handbok för socialtjänsten s. 72

- En tillfällig placering i nätverket kräver biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL eller beslut enligt 11 § LVU vid ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.
- Det tilltänkta hemmets lämplighet skall utredas. Utredningen behöver inte vara lika omfattande som en utredning av jour- respektive familjehem men tillräckligt omfattande för att Socialnämnden skall kunna göra en bedömning av hemmets lämplighet. Socialnämnden har samma ansvar för att hemmet barnet placeras i är lämpligt och har förutsättningar för att ta emot barnet som vid placering i jour-, familjehem eller hem för vård eller boende.
- Samtycke från vårdnadshavare krävs i de fall placeringen sker med stöd av 4 kap. 1 § SoL.
- En tillfällig placering i nätverket omfattas ej av de bestämmelser som gäller för jour- och familjehem.

Privatplacering/Tillfällig placering i Nätverket – Helsingborg

Av dokumentationen i ärendet framkommer att Socialförvaltningen under samtal med vårdgivare i början av november 2018 informeras om att modern varit i kontakt med vårdgivaren och att modern och vårdgivaren överenskommit om att Barnet inte skall bo hemma utan inom nätverket.

Vid tillfället i november då Barnet flyttar kunde det av Socialförvaltningen i Helsingborg antas att Barnet var i behov av stöd från socialtjänsten samt att Barnet hade ett vårdbehov utifrån den kännedom Socialförvaltningen vid tidpunkten hade om ärendet.

Den bristfälliga dokumentationen i ärendet medför att det ej går att avgöra om det var frågan om en tillfällig placering i nätverket eller en privatplacering. Socialförvaltningen har i detta, oaktat vilken placeringsform som var aktuell, ej agerat i enlighet med det som följer av rådande lagar och föreskrifter.

- Inget medgivande har lämnats av Socialnämnden i Helsingborg i det fallet placeringen avsåg en privatplacering. Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att Socialnämnden informeras om händelseutvecklingen vid tidpunkten.
- Ingen utredning av hemmets lämplighet gjordes inför beslutet att Barnet inte skulle bo hemma i det fall placeringen avsåg en tillfällig placering i nätverket.
- Inget placeringsbeslut har upprättats i det fall placeringen avsåg en tillfällig placering i nätverket.

Socialförvaltningens agerande har medfört en påtaglig risk för Barnets hälsa och utveckling då Socialförvaltningen i Helsingborg brustit i att säkerställa skyddet för Barnet. Vidare har Socialförvaltningens agerande medfört att Socialnämnden i Helsingborg ej haft möjlighet att ta det ansvar som för Socialnämnden följer av lag.

Jourhem – Rättslig reglering

Av 6 kap. 6 § SoL framkommer följande:

Socialnämnden får inte placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av socialnämnd.

Om det inte finns särskilda skäl får ett barn vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats.

Innan placering i jourhemmet sker skall jourhemmet vara utrett och godkänt av Socialnämnden⁴⁸. Jourhem utreds inte för ett specifikt barn utan det är ett så kallat generellt godkännande att ta emot barn som lämnas av nämnden.

Beslut om placering i jourhem kan delegeras till enskild tjänsteman.

Jourhem – Helsingborg

Barnet har, enligt vad som framkommer av beslut i ärendet, varit placerad i jourhem vid två tillfällen. Jourhemmen blir sedermera familjehem.

Det går ej genom dokumentationen i ärendet att avgöra vilken placeringsform som var aktuell vid tidpunkten. Det bör tydliggöras att det inte finns någon placeringsform som benämns "tillfällig jourhemsplacering i nätverket" och ej heller fanns detta vid tidpunkten för beslutet.

Placeringen inom nätverket är ej att betrakta som en jourhemsplacering då hemmet ej uppfyller det som krävs för att betraktas som jourhem. Placeringen är således att betrakta som en tillfällig placering i nätverket.

Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att en utredning eller bedömning av hemmets lämplighet görs inför Socialförvaltningens beslut att placera Barnet inom nätverket. Den åtgärd som vidtas av Socialförvaltningen i Helsingborg är att misstanke-

⁴⁸ JO Dnr 3611-2022

och belastningsregister begärs in, detta görs samma dag som beslut om placering enligt 4 kap. 1 § fattas.

Familjehem - Rättslig reglering

6 kap. 6 § SoL

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av Socialnämnd.

5 kap. 1 § SOSFS 2012:11

Inför Socialnämndens beslut om vård i familjehem skall en bedömning göras om familjehemmet har förmåga att tillgodose det specifika barnets behov. Denna bedömning skall redovisas i ett beslutsunderlag (matchning) och till detta beslutsunderlag skall familjehemsutredningen bifogas.

Beslutsunderlaget skall även innehålla en redogörelse för vilka överväganden som har gjorts gällande möjligheten att placera barnet i nätverket⁴⁹.

Socialstyrelsen rekommenderar att socialnämnden, inom ramen för egenkontrollen, samlar in uppgifter om vilka överväganden som har gjorts i fråga om möjligheten till nätverksplacering⁵⁰.

Familjehem – Helsingborg

Barnet placeras i familjehem vid två tillfällen

Inte i något av beslutsunderlagen görs ett övervägande om möjligheten att placera Barnet i nätverket.

HVB-hem – Rättslig reglering

Av 7 kap. 1 § SoL framgår att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) yrkesmässigt bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende enligt 6 kap. HVB-hem som bedrivs i kommunal regi behöver inget tillstånd från IVO men kommunen är skyldig att anmäla verksamheten till IVO.

⁴⁹ 5 kap. 1 § SOSFS 2012:11

⁵⁰ SOSFS 2011:9 och AR till 3 kap. SOSFS 2012:11

Vården skall pågå under en begränsad tid med bestämda mål och vården skall bedrivas i samråd med Socialnämnden⁵¹.

Placering på HVB-hem kan ske med stöd av SoL samt LVU.

Av 5 kap. 1 § SoL framkommer att Socialnämnden inför beslut om vård i HVB-hem skall göra en bedömning av HVB-hemmets förutsättningar att tillgodose det aktuella barnets behov. Bedömningen skall framkomma av det som ligger till grund för beslut om placering i HVB-hem.

Socialnämnden skall i fråga om barn som vårdas i ett HVB-hem:

- Medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
- Verka för att de får lämplig utbildning,
- Verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver⁵²

HVB-hem – Helsingborg

Bedömning av HVB-hemmets förutsättningar att tillgodose Barnets behov framkommer ej av dokumentation i ärendet eller i det beslutsunderlag som ligger till grund för beslut om placering till HVB-hem i ärendet. Socialförvaltningen i Helsingborg har brustit i att säkerställa att det aktuella HVB-hemmet har förutsättningar för att tillgodose Barnets behov vid tidpunkten för placeringen.

HVB-hemmet som Barnet placeras på tillsammans med modern har, enligt vad som framkommer av dokumentationen i ärendet, vid tidpunkten tillstånd för föräldra/barnplaceringar. Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnet i vart fall vid två tillfällen lämnas ensamt på HVB-hemmet av modern.

Socialförvaltningen i Helsingborg vidtar vid tillfället inga åtgärder kring Barnet trots att det av dokumentationen i ärendet framkommer att Socialförvaltningen gör bedömningen att detta är en otrygg situation för Barnet.

Socialförvaltningen i Helsingborg har, enligt vad som framkommer av dokumentationen i ärendet brustit i att säkerställa Barnets rätt till en fungerande skolgång under tiden Barnet är placerat i HVB-hemmet.

⁵¹ 6 kap. 4 § SoL

⁵² 6 kap. 7 § SoL

Uppföljning av vård – Rättslig reglering

Socialnämnden skall noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom:

- Regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas
- Enskilda samtal med barnet eller den unge
- Samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem
- Samtal med vårdnadshavarna⁵³

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om Socialnämndens ansvar för barn och unga i familje- och jourhem eller hem för vård eller boende revideras 2019 och de reviderade föreskrifterna började gälla 200301. Av tidigare lydelse i SOSFS 2012:11 framkom att socialsekreterare skulle besöka det placerade barnet minst fyra gånger per år. Denna lydelse var aktuell för ärendet under perioden 180920–200301.

Uppföljningar sker inte vid enstaka besök eller möten utan är en pågående process som skall dokumenteras löpande.

Genom uppföljningar skall socialtjänsten säkerställa att vården är rättssäker och trygg samt att den utgår från barnets behov. Uppföljningarna skall omfatta:

1. Kontroll av att beslutade insatser har genomförts
2. Utvärdering av resultatet av insatserna
3. Eventuella förslag på andra insatser

Detta gäller oavsett om vården ges med stöd av SoL eller LVU.

Socialsekreterare skall besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål⁵⁴.

Socialnämnden skall särskilt uppmärksamma den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående⁵⁵.

Uppföljningen skall fokusera på de faktiska resultaten av insatserna.

⁵³ 6 kap. 7 b § första st. SoL

⁵⁴ 6 kap. 7 c § andra st. SoL

⁵⁵ 13 a § LVU

Uppföljning av vård – Helsingborg

Uppföljningar i Helsingborg kommun sker ej i enlighet med vad som följer av rådande lagstiftning och föreskrifter. Socialförvaltningen i Helsingborg har brustit i att följa Barnets vård och därigenom säkerställa att vården Barnet erhåller är rättssäker, trygg och utgår från Barnets identifierade behov.

- Få uppföljande samtal har genomförts med Barnet. De barnsamtal som i dokumentationen redogörs för som uppföljningssamtal uppvisar brister avseende kvalitet då de ej utgår från Barnets aktuella situation eller den upprättade vårdplanen.
- Få enskilda samtal med barnet genomförs av Socialförvaltningen i Helsingborg. I flertalet av de samtal som i dokumentationen framställs som enskilt samtal med barnet medverkar annan part. Detta gäller i synnerhet för de första två åren då Barnet är placerat i konsulentstött familjehem, det vill säga under åren 2020–2022. Under denna period utgår Socialförvaltningens bedömningar i ärendet i stor utsträckning från den information som lämnas till Socialförvaltningen i Helsingborg i form av veckobrev, mejl samt behandlingsrapporter.
- Av dokumentationen framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg i låg utsträckning kontrollerar om beslutade insatser genomförts eller utvärderar resultatet av dessa insatser. Från år 2022 följs vården i större utsträckning så som följer av lagstiftning och rättslig reglering.

Övervägande av vård – Rättslig reglering

Om ett barn vårdas med stöd av socialtjänstlagen i annat hem än det egna skall socialnämnden, minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs samt hur vården bör inriktas och utformas.⁵⁶

Om den unge beretts vård med stöd av 2 § LVU skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortsatt behövs samt hur vården skall inriktas och utformas.⁵⁷

Övervägandet utgår från vårdplanen och skall omfatta barnets hälsa, utveckling, sociala beteende och skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående⁵⁸. Övervägandet skall beskriva barnets situation och utveckling under placeringstiden samt om vården fortsatt behövs. Uppföljningarna som sker inför överväganden skall fokusera på faktiska insatser och resultatet av dessa⁵⁹.

⁵⁶ 6 kap. 8 § SoL

⁵⁷ 13 § LVU

⁵⁸ 6 kap. 7b § SoL och 13 a § LVU

⁵⁹ Socialstyrelsen, Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum s. 107

Övervägandet skall innehålla en kort beskrivning av vårdnadshavarnas situation samt vårdnadshavarnas inställning till vården.

Övervägande av vård – Helsingborg

Barnet har under perioder varit formlost placerad av Socialförvaltningen i Helsingborg sedan november 2018.

Av dokumentation i ärendet framkommer att det första övervägandet sker inom ramen för utredningen. Det aktuella beslutsunderlaget avser Barnets behov av vård och ligger sedermera till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att enligt 4 § LVU ansöka om vård enligt LVU för Barnet. I det aktuella beslutsunderlaget framkommer inga uppgifter om barnets situation eller utveckling i hemmet där Barnet vid tidpunkten för Socialnämndens sociala utskotts överväganden varit placerad i drygt fyra månader.

Övervägande av vården i ärendet har skett inom den tidsram som följer av lagstiftning och föreskrifter.

Identifierade brister – Övervägande av vård

- Överväganden görs inom ramen för pågående utredning utan att det av beslutsunderlag framkommer uppgifter om Barnets situation eller utveckling i det aktuella boendet. Ej heller framkommer av beslutsunderlaget bedömning i frågan om vården skall fortgå eller ej.
- Överväganden görs ej med hänvisning till pågående utredning i ärendet. Att utredning pågår är inte grund för att ej överväga vården så som följer av lagstiftning samt föreskrifter.
- De överväganden som görs i ärendet utgår i låg utsträckning från vårdplanen. Detta gäller i synnerhet de överväganden som görs under perioden 2018–2022.
- De överväganden som görs i ärendet beskriver i låg utsträckning Barnets aktuella situation och utveckling under tiden Barnet är placerat. Detta gäller i synnerhet de överväganden av vård som görs under perioden 2018–2022.
- I flertalet överväganden framförs identiska uppgifter vilket indikerar att uppgifterna kopierats från tidigare överväganden och att övervägandet ej utgår från Barnets aktuella situation.

Saklighet & Objektivitet

Socialförvaltningen i Helsingborg har inte hanterat ärendet med den saklighet, objektivitet, opartiskhet eller respekt för individens integritet som följer av rådande lagstiftning samt föreskrifter.

”Utredare berättar att vi sagt till pappan att vi rekommenderar att Barnet stannar hos dem oavsett vad polisanmälan leder till.”

Citatet ovan är hämtat från journalanteckning i ärendet. Formuleringen indikerar att Socialförvaltningen i Helsingborg tidigt tar ställning i ärendet. Formuleringen är i övrigt att betrakta som olämplig då den antyder att oavsett om fadern av annan myndighet bedöms som oskyldig till anklagelserna så kommer Socialförvaltningen i Helsingborg att stå fast vid bedömningen att fadern utsatt Barnet för sexuella övergrepp.

Av dokumentation i ärendet framkommer att fadern genomgående, i synnerhet de första fyra åren, benämns som förövare. Detta framförs på ett sätt som ger en bild av att det objektivt fastställts att fadern begått sexuella övergrepp mot Barnet.

Vid flertalet tillfällen fastställs i beslutsunderlag samt övrig dokumentation upprättad av Socialförvaltningen i Helsingborg att Socialförvaltningens bedömningen är att fadern har begått sexuella övergrepp på Barnet.

Socialförvaltningen i Helsingborg har vid flertalet tillfällen under tiden då ärendet varit aktuellt inom Socialförvaltningen underlåtit att utreda moderns föräldraförmåga trots att det funnits anledning till detta.

- Detaljerade uppgifter om sexuella övergrepp lämnas i huvudsak av modern. Detaljerade uppgifter om sexuella övergrepp lämnas ej spontant av Barnet vid något tillfälle.
- Detaljerade uppgifter om egen sexuell beteendeproblematik hos Barnet lämnas av modern. Barnet "bekräfta" uppgifter om egen sexuell beteendeproblematik efter att initialt ha förnekat dessa uppgifter.
- Av dokumentationen i ärendet framkommer att modern vid flertalet tillfällen lämnar motstridiga och felaktiga uppgifter i ärendet till såväl Socialförvaltningen i Helsingborg som till andra aktörer och myndigheter. Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter om att Socialförvaltningen i Helsingborg tar upp detta med modern eller att det inom Socialförvaltningen problematiseras kring detta.

I Riskbedömningarna sekretessmarkeras bland annat att det är modern som lämnar uppgifter om sexuella övergrepp samt att Barnet förnekar att Barnet skulle ha utsatts för övergrepp. Givetvis skulle det tydligt ha framkommit i utredningar samt yttranden att uppgifterna om sexuella övergrepp lämnas av modern och att Barnet själv ej lämnar detaljerade uppgifter om sexuella övergrepp till Socialförvaltningen i Helsingborg, Polismyndigheten, BUP eller till konsulentstött familjehem. Vidare skulle det tydligt ha framkommit av Socialförvaltningens dokumentation, utredningar samt yttranden att Riskbedömningarna i hög grad bygger på uppgifter lämnade av modern samt att Barnet förnekar att Barnet skulle ha utsatts för sexuella övergrepp.

Hanteringen av ärendet har, i synnerhet de första åren, utgått från hypoteserna att fadern har utsatt Barnet för sexuella övergrepp samt att Barnet har en egen sexuell beteendeproblematik. Uppgifter som bekräftar hypoteserna tillmäts stor betydelse i ärendet och uppgifter som inte bekräftar hypoteserna tillmäts ingen eller obetydlig betydelse i

ärendet. Inte vid något tillfälle har Socialförvaltningen prövat alternativa hypoteser i ärendet trots att det vid flertalet tillfällen funnits anledning till att göra detta.

Handläggning och dokumentation i ärendet uppfyller med anledning av detta ej de krav på saklighet och opartiskhet som följer av rådande lagstiftning och föreskrifter.

Bemötande

Av dokumentation i ärendet framgår att Socialförvaltningen i Helsingborg brustit i bemötandet av fadern, i synnerhet de fyra första åren.

”Är på utbildning idag. Jag har ju sagt att Barnet inte ska till Hvb hemmet och att vi arbetar på en annan lösning.”

Av dokumentation i ärendet framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg i stor utsträckning försvårar för fadern att vara delaktig i ärendet samt faderns möjligheter att få ta del av information i ärendet. Detta gäller i synnerhet de fyra första åren, det vill säga under 2018–2022.

- Fadern får i stort sett genomgående, de fyra första åren, vänta längre än vad lagen föreskriver för att få ta del av handlingar i ärendet. Av dokumentation i ärendet framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg som skäl till detta anför hög arbetsbelastning.
- De iakttagelser och observationer som görs av fadern av Socialförvaltningen i Helsingborg är i flertalet fall subjektiva och förmedlar en negativ bild av fadern. Fadern beskrivs i termer som aggressiv och intensiv och att fadern har en bristande insikt i Barnets vårdbehov då Barnet ej tillstår att Barnets vårdbehov grundar sig de sexuella övergrepp Barnet utsatts för. Dessa subjektiva bedömningar framförs sedan som sanningar i beslutsunderlag och yttranden.
- De iakttagelser och observationer som Socialförvaltningen i Helsingborg gör av modern är i flertalet fall subjektiva och förmedlar en positiv bild av modern som omtänksam och hjälpsökande. Dessa subjektiva bedömningar framförs sedan som sanningar i beslutsunderlag och yttranden.

”Jag uppmärksammar att pappa inte visar intresse för Barnet eller frågar hur det är med honom.”

Utelämnande av uppgifter av betydelse för ärendet

Vid flertalet tillfällen fastställs att Socialförvaltningen i Helsingborg gör bedömningen att fadern har begått sexuella övergrepp på Barnet med hänvisning till de uppgifter som lämnats av Barnet. Av dokumentation i ärendet framkommer att de detaljerade uppgifterna om sexuella övergrepp i ärendet lämnas av modern samt styvfadern för att så småningom ”bekräftas” av Barnet. Detta utelämnas helt från de utredningar samt yttranden som sammanställs av Socialförvaltningen i Helsingborg.

I Riskbedömningarna sekretessmarkeras flera av de uppgifter som lämnas av Barnet under samtal med psykoterapeut hos vårdgivaren. De uppgifter som sekretessmarkeras är uppgifter

som talar emot de hypoteser som ligger till grund för Socialförvaltningens hantering av ärendet.

Vidare sekretessmarkeras att uppgifterna om sexuella övergrepp samt Barnets sexuella beteendeproblematik lämnas av modern och ej av Barnet och att det är moderns uppgifter som ligger till grund för Riskbedömningarna som görs av psykoterapeut hos vårdgivaren.

Givetvis skall det tydligt i utredningar samt yttranden framkomma att de detaljerade uppgifterna om sexuella övergrepp lämnas av modern men även styvfadern och att Barnet själv ej vid något tillfälle lämnar konkreta och detaljerade uppgifter om sexuella övergrepp till Socialförvaltningen i Helsingborg, Polismyndigheten, BUP eller till konsulentstött familjehem. Vidare skall det tydligt framkomma av Socialförvaltningens dokumentation, utredningar samt yttranden att Riskbedömningen i hög grad bygger på uppgifter lämnade av modern samt att Barnet förnekat att Barnet skulle ha utsatts för sexuella övergrepp.

Socialförvaltningens agerande har med stor sannolikhet medfört att bland annat beslutsfattare och rättsliga instanser hindrats i att göra sakliga, objektiva samt rättssäkra bedömningar i ärendet.

Under barnförhör vid Polismyndigheten uppger Barnet att det som är bra med fadern är om Barnet får leka, att Barnet tycker om att bo hemma hos fadern, att det inte finns någonting dåligt med att bo hemma hos fadern samt att Barnet ej är rädd för fadern. I beslutsunderlaget redogörs enbart för uppgiften om att det som är bra med fadern är om Barnet får leka. Uppgift om att Barnet tycker om att bo hemma hos fadern samt att Barnet ej är rädd för fadern utelämnas helt från det beslutsunderlag som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att enligt 4 § LVU vid Förvaltningsrätten ansöka om vård enligt 1 och 2 §§ LVU.

Vidare uppger Barnet att det är bra och skönt hemma hos modern och att det som är bra hemma hos modern är att Barnet kan sova och vila. Vidare uppger Barnet att Barnet inte vet om det finns någonting mer som är bra hemma hos modern. Dessa uppgifter utelämnas helt från det beslutsunderlag som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att enligt 4 § LVU vid Förvaltningsrätten ansöka om vård enligt 1 och 2 §§ LVU.

Av dokumentation i ärendet framkommer att Polismyndigheten tidigt i ärendet meddelar att

”mamma inte upplevts så trovärdig och det behövs mer bekräftelse från Barnet själv kring vad Barnet varit med om.”

Denna uppgift utelämnas helt från kommande beslutsunderlag som upprättas i ärendet.

Felaktiga uppgifter

Placering i faderns nätverk

I beslutsunderlag och övrig dokumentation i ärendet framför Socialförvaltningen i Helsingborg att frågan om möjlighet till placering inom faderns nätverk samt frågan om eventuell påverkan av modern har utretts av Socialförvaltningen i Helsingborg. Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker dessa påstående.

”Bedömning görs också att Barnets närstående på pappas sida brister i säkerheten och den känslomässiga tillgängligheten för Barnet. Detta då socialtjänsten upplever att de inte är mottagliga för informationen om att Barnet berättar om sexuella övergrepp och benämner sin pappa som förövare.”

Bedömningen grundar sig ej på faktiska omständigheter som finns i ärendet vid tidpunkten för bedömningen utan utgår från hypotesen att fadern utsatt Barnet för sexuella övergrepp. Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker att Barnet vid något tillfälle benämnt fadern som ”förövare”, varken vid tidpunkten för bedömningen eller senare.

Eventuell påverkan av modern

I beslutsunderlag och övrig dokumentation i ärendet framför Socialförvaltningen i Helsingborg att frågan om eventuell påverkan av modern har utretts av Socialförvaltningen i Helsingborg. Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker detta.

Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter om att eventuell påverkan av modern utretts av Socialförvaltningen i Helsingborg i den utsträckning som framförs i beslutsunderlag och annan dokumentation som upprättas vid Socialförvaltningen.

Vid tidpunkten då Ordförande i Socialnämnden fattar beslut om att Barnet skall placeras i HVB-hem enligt 11 § LVU tillsammans med modern har Socialförvaltningen i Helsingborg kännedom om att samtliga detaljerade uppgifter om att Barnet utsatts för sexuella övergrepp lämnats av modern och att Barnet inte vid något tillfälle spontant lämnat detaljerade eller konkreta uppgifter om övergrepp. Vidare har Socialförvaltningen i Helsingborg kännedom om att samtliga detaljerade uppgifter om att Barnet har en egen sexuell beteendeproblematik lämnats av modern. Socialförvaltningen har även vid tidpunkten kännedom om att de orosanmälningar som inkommer från psykoterapeut hos vårdgivare bygger på uppgifter som lämnas av modern. Detta utelämnas helt från det beslutsunderlag som presenteras för Ordförande i Socialnämnden inför beslut om placering. Av dokumentation framkommer inga uppgifter om vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för Socialförvaltningens bedömning att det bästa för Barnet är att placeras med modern. Socialförvaltningens placering av Barnet tillsammans med modern trots den kännedom som Socialförvaltningen hade i ärendet vid tidpunkten har med stor sannolikhet medfört risk för Barnets hälsa och utveckling.

Beslut om placering enligt 11 § LVU

Inför beslut om omplacering till HVB-hem enligt 11 § LVU framförs, i beslutsmeddelandet som Ordförande i Socialnämnden tar del av inför beslut, att situationen är akut då familjehemmet har sagt upp sitt uppdrag. Vidare framförs att HVB-hemmet dit det var tänkt att Barnet initialt skulle placeras har tackat nej till uppdraget med anledning av komplexiteten i ärendet och långtidssjukskrivningar.

Av dokumentationen i ärendet framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg drygt tre veckor innan meddelat familjehemmet samt Barnet att Barnet skall omplaceras till HVB-hem. Familjehemmet har enligt avtal en uppsägningstid och det hade således varit möjligt för Barnet att under uppsägningstiden vara kvar i familjehemmet.

Frågan är om situationen vid tidpunkten för när Ordförande i Socialnämnden fattar beslut om placering på HVB-hem med stöd av 11 § LVU var så akut som det framställs i beslutsmeddelandet. Dokumentationen i ärendet ger ej stöd för att situationen var av den akuta karaktär som framställs i beslutsmeddelandet.

Beslut om hemlighållande av vistelseort enligt 14 § 2 p LVU

Ordförande i Socialnämnden fattar samma dag beslut om att Barnets vistelseort skall hemlighållas för fadern enligt 14 § 2 p LVU.

Formuleringen i beslutsmeddelandet låter antyda att HVB-hemmet tackar nej till uppdraget efter att fadern varit i kontakt med dem.

Bedömning av risk för ingripande i vården är subjektiv och uppgifterna om faderns agerande saknar stöd i den dokumentation som finns i ärendet vid tidpunkten.

Uppgifter om sexuella övergrepp

Av beslutsunderlag som ligger till grund för Socialnämndens sociala utskotts beslut att enligt 4 § LVU vid Förvaltningsrätten ansöka om vård enligt 1 och 2 §§ LVU framför Socialförvaltningen i Helsingborg

"Barnet vidhåller sina berättelser"

"Barnet är tydlig i sina utsagor att pappa har förgripit sig på Barnet och Barnet säger att det har hänt vid flera tillfällen varför Barnet skyddas från umgänge med pappa."

"Under hela utredningsprocessen vidhåller Barnet sin berättelse vilket gör Barnet sanningsenlig. Barnets berättelser är till en början osammanhängande"

"I samband med att Barnet skyddas och får distans blir Barnets utsagor alltmer tydliga"

"Barnet pratar spontant om det Barnet har varit med om, med egna ord, vid flera olika tillfällen i olika sammanhang. Utredare har inte uppfattningen att Barnet ska ha blivit påverkad av mamma eller någon annan i Barnets omgivning."

Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker Socialförvaltningens påståenden om att Barnet, vid tidpunkten för Socialnämndens sociala utskotts beslut att vid Förvaltningsrätten ansöka om vård enligt, lämnat sammanhängande och tydliga uppgifter om sexuella övergrepp. Vidare framkommer inga uppgifter om att Barnet spontant, med egna ord och vid flertalet tillfällen i olika sammanhang pratar om sexuella övergrepp.

Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker att fadern utsatt Barnet för sexuella övergrepp.

Uppgifter om att Barnet skall ha egen sexuell beteendeproblematik

Uppgifter om att Barnet uppvisar ett sexuellt utagerande beteende lämnas av modern till Socialförvaltningen samt vårdgivare.

Barnet har endast observerats ha ett sexuellt utagerande beteende vid tillfällen då Barnet bor hos modern samt i behandling hos vårdgivare.

Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att någon annan än modern samt psykoterapeut vid vårdgivare har uppgett att Barnet agerat ut sexuellt i skolmiljö.

Av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker att Barnet skulle ha utsatt någon för sexuella övergrepp eller att Barnet skulle ha en egen sexuell beteendeproblematik.

Kartläggning och behandling av övergreppsproblematik

Uppdraget ges till vårdgivare efter initiativ av modern. Av dokumentation i ärendet framkommer att modern varit i kontakt med vårdgivaren och lämnat uppgifter om att Barnet utsatts för sexuella övergrepp av fadern samt att Barnet uppvisat egen sexuell beteendeproblematik. Detta medför risk för att vårdgivare påverkats av moderns lämnade uppgifter och att vårdgivare därmed ej gör en objektiv och saklig utredning av Barnet.

Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnet inför samtal med psykoterapeut hos vårdgivare lämnar lappar som upprättats av modern. Modern skall på dessa lappar nedteckna de uppgifter som Barnet lämnar om övergrepp mellan samtalen. Vårdgivaren uppger till Socialförvaltningen i Helsingborg att

”Det är en överenskommelse mellan mamma och psykoterapeut vid vårdgivare. Det är Barnets ord och mamma ska inte fråga vidare om det Barnet säger/skriver utan lämna samtalet till psykoterapeut vid vårdgivare.”

Psykoterapeut vid vårdgivare inkommer vid två tillfällen med orosanmälningar i ärendet och psykoterapeut framför i båda orosanmälningarna att uppgifterna lämnats av Barnet. Av dokumentation i ärendet framkommer att de uppgifter som ligger till grund för de orosanmälningar som görs av psykoterapeut vid vårdgivare är de uppgifter som modern nedtecknat på de lappar som Barnet har med sig till samtalen

Vidare framkommer att psykoterapeut under samtal med Barnet utgår från de uppgifter som är nedtecknade på lapparna och att frågorna som psykoterapeuten ställer till Barnet om denna händelse även de utgår från vad som framkommer av lapparna. Frågorna är i flertalet fall att betrakta som ledande och av dokumentationen i ärendet framkommer inga uppgifter om att Barnet spontant eller med egna ord pratar om dessa övergrepp. Av dokumentation i ärendet och i det material som inkommit från vårdgivare framkommer inga uppgifter om hur vårdgivare säkerställt att uppgifterna som nedtecknas på lapparna de facto kommer från Barnet.

Av Riskbedömning framkommer att Barnet förnekar uppgifterna om att Barnet skulle ha utsatt någon för övergrepp. Uppgifter som lämnas av Barnet och som ej bekräftar utsatthet eller eget beteende tillmäts av psykoterapeuten hos vårdgivare ingen eller obetydlig betydelse.

De uppgifter som psykoterapeut lägger till samt de ändringar som psykoterapeut hos vårdgivare gör i den andra Riskbedömning grundar sig på uppgifter som lämnats av modern.

Psykoterapeutens agerande i ärendet har ej varit professionell, objektiv eller saklig. Psykoterapeutens bedömningar om Barnets utsatthet, sexuella beteendeproblematik samt psykoterapeutens bedömning om eventuell påverkan av modern kan utifrån detta inte tillmätas något värde.

Vårdgivare rekommenderas att utreda hanteringen av ärendet samt att utifrån detta upprätta en anmälan enligt Lex Maria då Barnet vid vårdgivare genomgått behandling Barnet med stor sannolikhet ej varit i behov av. Vårdgivares agerande har med stor sannolikhet medfört risk för Barnets utveckling och hälsa.

HVB-hem

Av dokumentation i ärendet framkommer att Barnet placeras på HVB-hem tillsammans med modern. Av dokumentation i ärendet framkommer att HVB-hemmet vid tidpunkten har tillstånd för föräldra/barn placeringar och saknar därmed tillstånd för att vårda barn utan förälder.

Av dokumentationen i ärendet framkommer att modern vid i vart fall två tillfällen lämnar Barnet ensamt på boendet. Av dokumentationen framgår ej hur länge Barnet vistats själv på HVB-hemmet vid dessa tillfällen.

HVB-hemmet har genom sitt agerande brutit mot det tillstånd IVO, enligt dokumentation i ärendet, vid tidpunkten hade tilldelat dem. Detta behöver anmälas till IVO för kännedom.

Övriga åtgärder som vidtagits i ärendet av Socialförvaltningen i Helsingborg

Umgängesbegränsning

Umgängesplanering – Rättslig reglering

När ett barn vårdas med stöd av SoL skall umgänget planeras i nära samarbete och samverkan med vårdnadshavarna då Socialnämnden saknar möjlighet att ensidigt bestämma hur umgänget skall utformas.

Om Socialnämnden och vårdnadshavarna ej kan komma överens om hur umgänget skall utformas skall socialtjänsten överväga om vården skall ges med stöd av LVU⁶⁰ då 14 § LVU ger Socialnämnden möjlighet att besluta om umgängesbegränsning och att utforma umgänget enligt Socialnämndens bedömning.

Umgängesbegränsning – Rättslig reglering

Socialnämnden har ett ansvar för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare så långt möjligt tillgodoses.

Socialnämnden får, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt LVU:

- Besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas
- Besluta att den unges vistelseort inte skall röjas för föräldrar eller vårdnadshavare.
- Socialnämnden skall minst en gång var tredje månad överväga om ett sådant beslut som avses i andra stycket fortfarande behövs⁶¹.

Av 6 kap. 1 § 4 st. SoL framgår att vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön. En god och nära kontakt mellan barnet och vårdnadshavare är i de allra flesta fallen en viktig förutsättning för att barnet på sikt skall kunna återförenas med vårdnadshavare.

Socialnämnden ansvarar för att vårdnadshavare får såväl personligt som ekonomiskt stöd för att vårdnadshavare skall klara kontakten med barnet.

I de fall barnet är placerat i familjehem skall socialnämnden även verka för att familjehemmet medverkar till en positiv kontakt mellan vårdnadshavare och barnet under vårdtiden⁶².

⁶⁰ JO Dnr 4942–2018

⁶¹ 14 § LVU

⁶² Prop. 1989/90:28 s. 115.

Det är barnets bästa som är avgörande för utformningen och omfattningen av umgänget⁶³, barnets åsikter och inställning skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad⁶⁴. Hur umgänget skall ordnas skall beskrivas i vård- och genomförandeplan⁶⁵.

Bestämmelserna om umgängesbegränsning ska tillämpas restriktivt och ett beslut om umgängesbegränsning skall inte vara mer omfattande än nödvändigt för att genomföra vården. Socialnämnden får inte utan starka skäl besluta om inskränkningar i umgänget mellan barn och föräldrar⁶⁶. Om barnet uttrycker att denne inte önskar träffa vårdnadshavare kan även detta, enligt gällande praxis, motivera en begränsning av umgänget⁶⁷.

Utgångspunkten är att barnet har behov av umgänge, men om det saknas en målsättning om att barnet så småningom ska kunna återförenas med vårdnadshavare kan detta påverka omfattningen och formerna för umgänget. Så kallade uppväxtplaceringar kommer främst i fråga när föräldrarna har problem av allvarligt slag som påverkar umgänget med barnen, vilket i dessa fall även är av betydelse för utformningen av umgänget. Barnets behov av att på lång sikt ha en levande och kontinuerlig kontakt med föräldrarna måste vägas mot om umgänget på kort sikt kan skada syftet med vården. Avvägningen kan enligt HFD innebära att en begränsning av umgänget bedöms vara till barnets bästa⁶⁸.

Andra exempel där kammarrätten bedömt att det varit motiverat att begränsa umgänget är:

- Barnet visar rädsla för vårdnadshavare⁶⁹.
- Vårdnadshavare kräver så pass omfattande umgänge att vården blir verkningslös⁷⁰.
- Umgänget begränsas i syfte att möjliggöra för barnet att knyta an till familjehemmet⁷¹.

Kammarrätter har i domar uttalat att det är en fråga om rättssäkerhet att ett beslut om umgängesbegränsning är tydligt och precist utformade⁷² och enligt JO skall följande framgå av ett beslut om umgängesbegränsning:

- På vilket sätt umgänget begränsas.
- Om beslutet är tidsbegränsat eller om det skall gälla tills vidare.
- Skälen för beslutet.
- En besvärshänvisning⁷³.

⁶³ 1 § femte stycket LVU.

⁶⁴ 36 § LVU.

⁶⁵ 11 kap. 3 § SoL och 5 kap. 1 a § SoF

⁶⁶ Prop. 1979/80:1 s. 601–602.

⁶⁷ RÅ 2005 ref. 66. Se även RÅ 1990 ref. 97

⁶⁸ HFD 2017 ref. 40.

⁶⁹ Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 2797–17 och Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 1536–17

⁷⁰ Kammarrätten i Sundsvalls dom i mål nr 636–17 och Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 5705–15

⁷¹ Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 326–19 och Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 1655–19.

⁷² 6 Jfr Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 567–19 och Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 5618–12

⁷³ JO 2018/19 s. 529 och JO 2014/15 s. 407.

Beslut om umgänget får inte leda till andra begränsningar än vad som anses nödvändigt för vårdens genomförande. Av praxis från HFD framgår att socialnämndens befogenhet att besluta om umgänget är långtgående och att befogenheten sträcker sig så långt att nämnden kan förbjuda allt umgänge mellan barn och förälder och även reglera eller helt hindra telefon- och brevkontakt⁷⁴.

Umgänge - Helsingborg

I det granskade ärendet begränsar Socialförvaltningen i Helsingborg Barnets umgänge med fadern under drygt två år trots att något beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU ej har fattats eller umgängesplanering som fadern samtyckt till upprättats.

När umgängesplanering sedermera upprättas begränsas umgänget i perioder i större utsträckning än vad fadern önskar och umgängesplaneringen utformas i flera fall ensidigt av ansvariga socialsekreterare i ärendet.

De bedömningar som görs av Socialförvaltningen i Helsingborg gällande umgänge mellan Barnet och fadern grundar sig i hög utsträckning på de uppgifter som lämnas av familjehemskonsulent. Socialförvaltningen i Helsingborg gör således, i vart fall de två första åren som Barnet är placerat i konsulentstött familjehem, inte någon självständig, objektiv eller saklig bedömning i ärendet.

Socialförvaltningens beslut att ej delge Barnet ett kort från fadern strider mot vid tidpunkten gällande lagstiftning och föreskrifter rörande umgängesbegränsning då det vid tidpunkten ej fanns något beslut om umgängesbegränsning enligt 14 § LVU och då åtgärden är att betrakta som en form av umgängesbegränsning.

Av dokumentation i ärendet framkommer att Socialförvaltningen efter beslut om umgängesförbud på eget initiativ ändrar villkoren för hur och i vilken omfattning umgänget skall begränsas.

Frågan om umgänge i det granskade ärendet hanteras ej i enlighet med rådande lagstiftning och förordningar.

Beslut enligt 11 § LVU

Socialförvaltningen i Helsingborg fattar den 11 december 2019 beslut om att Barnet skall beviljas utökat umgänge med modern utanför hemmet. Barnet vårdas vid tidpunkten för beslutet med stöd av LVU. Socialförvaltningen i Helsingborg fattar således beslut enligt 11 § LVU, ett beslut som ej kan delegeras till tjänsteman.

I ärendet saknas dokumentation om var Barnet vistas tillsammans med modern vilket medför att Socialnämnden vid tidpunkten ej haft kännedom om var Barnet vistas under tiden Barnet vårdas med stöd av LVU. Vidare har Socialförvaltningens agerande medfört att

⁷⁴ RÅ 1990 ref. 97 och RÅ 1993 ref. 72.

Socialnämnden i Helsingborg fråntagits möjlighet till att ta det ansvar för Barnet som följer av lag.

OSL

Uppgifter som inkommer till Socialförvaltningen nedtecknas ej i relevanta dokument eller i den löpande journalföringen med hänvisning till sekretess. Uppgifter som inkommer till Socialförvaltningen och som är av betydelse för ärendet skall givetvis nedtecknas i sedvanlig ordning och en menprövning sker i samband med att en handling begärs ut.

Av dokumentationen i ärendet framkommer

- Begärda handlingar lämnas ej ut skyndsamt och därmed ej i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter. Fadern får i flertalet fall vänta i veckor innan han får ta del av begärda handlingar. Socialförvaltningen i Helsingborg förklarar detta med att det råder en hög arbetsbelastning inom Socialförvaltningen.
- Uppgifter i ärendet sekretessmarkeras i stor omfattning och i flertalet fall på oklara grunder.
- Uppgifter som ej bekräftar hypoteserna att fadern utsatt Barnet för sexuell övergrepp samt att Barnet har egen sexuell beteendeproblematik sekretessmarkeras i hög utsträckning. Detta har i ärendet medfört att part, Socialnämndens sociala utskott samt rättsliga instanser ej har fått ta del av all information i ärendet. I detta fall för ärendet betydelsefull information.
- Samtycke från fadern inhämtas ej innan utomstående delges känslig information gällande fadern samt Barnet. Socialförvaltningen i Helsingborg bryter således mot de bestämmelser i OSL som gäller för socialtjänsten då de i ärendet betraktar utomstående som part i sak.
- Vid tidpunkten då fadern tilldelats enskild vårdnad av Barnet meddelar fadern till Socialförvaltningen i Helsingborg att han inte medger att uppgifter om barnet lämnas till modern. Av dokumentationen framkommer att Socialförvaltningen kontaktar modern och lämnar uppgift om Barnets omplacering. Socialförvaltningen har i rubriken angivit att journalanteckningen omfattas av sekretess.
- Socialförvaltningen i Helsingborg lämnar en maskad version av Riskbedömning efter att Förvaltningsrätten inkommit med begäran om att få del av denna. Av beslutsunderlaget framkommer att Socialförvaltningen ej i beslutsunderlaget kan redovisa för samtliga uppgifter lämnade av Barnet med hänvisning till pågående förundersökningssekretess. Uppgifter i Riskbedömning har maskats av Socialförvaltningen i Helsingborg med anledning av risk för att Barnet lider men om uppgifterna lämnas ut. Rådande förundersökningssekretess behöver ej hindra att uppgift lämnas till domstol som skall pröva frågan om det är nödvändigt att den

utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet⁷⁵. Vidare kommer beslutad förundersökningssekretess enligt 18 kap. 1 § OSL även att gälla hos domstolen.

- Socialförvaltningen i Helsingborg nedtecknar ej namn på HVB-hem, Familjehemsföretaget, personer HVB-hem/Familjehemsföretag som deltar i möten eller lämnar uppgifter i ärendet under tiden beslut om hemlighållande av vistelseort är aktuellt. Socialförvaltningens agerande medför att det ej är möjligt att följa ärendet i sin helhet samt att det vid given tidpunkt ej heller går att fastställa var barnet befinner sig.

BBIC-hälsoundersökning

Barn som placeras utanför det egna hemmet skall erbjudas en hälsoundersökning om det inte är uppenbart obehövligt. Detta gäller barn under 18 år men även unga vuxna i åldern 18–20 år. Hälsoundersökningar skall genomföras oaktat om placeringen genomförs med stöd av SoL eller LVU.

Av dokumentation i ärendet framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg fattar beslut om att Barnet skall genomgå en hälsoundersökning. Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter om att det vid tidpunkten för beslutet var aktuellt med placering utanför det hemmet. Socialförvaltningens beslut saknade således lagstöd.

Det bör noteras att vårdnadshavarna vid tidpunkten hade samtyckt till att Barnet genomgick en hälsoundersökning och det är därför oklart varför Socialförvaltningen fattade ett formellt beslut i frågan.

Utdrag ur belastnings- och misstankeregistret

Socialnämnden har, om Socialnämnden efter en behovs- och proportionalitetsbedömning anser att detta är nödvändigt för att nämnden skall kunna ta ställning till barnets behov av skydd och/eller stöd, möjlighet att inhämta uppgifter ur belastnings- och misstankeregistret om ett ärende avser åtgärder enligt LVU⁷⁶.

Av dokumentation i ärendet framkommer att Socialförvaltningen i Helsingborg hos Polismyndigheten begär ut utdrag ur belastnings- och misstankeregistret annan i moderns hushåll. Vid tidpunkten för Socialförvaltningens begäran framkommer av dokumentationen i ärendet inga uppgifter om att Socialförvaltningen övervägt att vidta åtgärder enligt LVU. Den av Socialförvaltningen vidtagna åtgärd saknade således lagstöd.

⁷⁵ 10 kap. 2 § OSL

⁷⁶ JO Dnr 2446-2016

Sammanfattning

Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter som styrker att Barnet, under den tid ärendet har hanterats av Socialförvaltningen i Helsingborg, skall ha

- utsatts för övergrepp av fadern
- utsatt de yngre syskonen eller någon annan för sexuella övergrepp.
- egen sexuell beteendeproblematik

Lagföljsamhet

Lagföljsamheten i ärendet är bristfällig avseende handläggning och dokumentation, beslutsfattande samt objektivitet, saklighet samt opartiskhet.

Socialnämnden har ett ansvar för att de verksamheter som Socialnämnden ansvarar för bedriver ett rättssäkert arbete. Ansvariga för att kontrollera och säkerställa rättssäkerheten i det granskade ärendet är inom Socialförvaltningen i Helsingborg socialchef, verksamhetschef, enhetschef och sektionschef. Ledningen har i det granskade ärendet brustit i att kontrollera och säkerställa att det granskade ärendet hanterats i enlighet med rådande lagstiftning och föreskrifter. Ledningen har därmed brustit i ledar- samt chefskapet samt det ansvar för kvalitet och rättssäkerhet som ledningen har.

Av dokumentation i ärendet framkommer att enhetschef samt sektionschef direkt medverkat till att hanteringen av ärendet inom Socialförvaltningen i Helsingborg ej skett i enlighet med rådande lagstiftning samt föreskrifter.

Det bristande chefs- och ledarskapet har medfört att Socialnämndens sociala utskott, Ordförande i Socialnämnden samt rättsliga instanser ej haft möjlighet att göra objektiva samt sakliga och därmed rättssäkra bedömningar i ärendet. Vidare har det bristande chefs- och ledarskapet medfört att Socialnämndens sociala utskott, Ordförande i Socialnämnden samt de rättsliga instanserna ej haft möjlighet att fatta objektiva och sakliga och därmed rättssäkra beslut i ärendet.

Under 2022 genomför medarbetare vid Socialförvaltningen en genomlysning ärendet och prövar då alternativa hypoteser i ärendet och inriktningen på Socialförvaltningens hantering av ärendet ändras med anledning av detta. Hanteringen av ärendet bedrivs ej längre med hypotesen att Barnet skulle ha utsatts för sexuella övergrepp av fadern. Modern inkommer vid flertalet tillfällen med synpunkter på de nya bedömningar som görs i ärendet och en kort period efter detta avskiljs medarbetaren från ärendet. Ledningens beslut att avskilja medarbetaren från ärendet har med stor sannolikhet medfört att Barnet varit föremål för samhällsvård längre än nödvändigt. Vidare har ledningens beslut med stor sannolikhet medfört att Barnet tagit del av behandlingsinsatser denne ej varit i behov av.

Av dokumentation i ärendet framkommer inga uppgifter som påvisar att Socialnämndens sociala utskott eller Ordförande i Socialnämnden haft kännedom om den bristfälliga hanteringen av ärendet inom Socialförvaltningen i Helsingborg.

Objektivitet och saklighet

Ärendet har av Socialförvaltningen i Helsingborg ej hanterats i enlighet med de krav på objektivitet och saklighet som följer av lag.

Utredningar enligt 11 kap. 1 § SoL skall hålla god kvalitet, bedömningar och beslut skall baseras på fakta och vara objektiva. Beslutsunderlagen i ärendet är ej av sådan kvalitet som avses i lagstiftning och förordningar.

I flertalet utredningar framförs direkt felaktiga uppgifter och subjektiva bedömningar/iakttagelser som gjorts i ärendet. Uppgifter och bedömningar som, enligt vad som framgår av Förvaltningsrättens samt Kammarrättens domskäl, haft betydelse för de bedömningar som Förvaltnings- samt Kammarrätt gjort i ärendet.

De iakttagelser som görs av Socialförvaltningen i ärendet är subjektiva och baseras på upplevelser och tolkningar av en situation och beskriver ej de faktiska omständigheterna i situationen eller ärendet. Socialförvaltningens iakttagelser och bedömningar har med stor sannolikhet påverkat bedömningar och beslut i Socialnämndens sociala utskott samt i Förvaltnings- och Kammarrätt.

Socialförvaltningens agerande att utelämna uppgifter ur beslutsunderlag och annan dokumentation medför risk för att beslut inom den egna myndigheten, men även vid andra myndigheter, fattas på felaktiga grunder och att rättssäkerheten därmed sätts ur spel. Agerandet medför även risk för att andra myndigheters möjlighet att bedriva en rättssäker verksamhet påverkas.

Socialförvaltning brister i saklighet, objektivitet och rättssäkerhet i ärendet. Socialförvaltningen i Helsingborg utgår från hypoteserna att fadern har utsatt Barnet för övergrepp samt att Barnet har egen sexuell beteendeproblematik. Trots att det vid flertalet tillfällen funnits anledning till att pröva andra hypoteser har detta ej gjorts.

Socialförvaltningen brister i att dokumentera med respekt för den enskildes integritet då Socialförvaltningen genomgående, i synnerhet de fyra första åren, benämner fadern som förövare på ett sätt som antyder att detta objektivt skulle vara fastställt.

Bedömning av tillförlitlighet

Vid värdering av barns uppgifter bör det bland annat tas i beaktande i vilket/vilka sammanhang samt på vilket sätt barnet lämnar uppgifterna, om barnets berättelse är sammanhängande och konsekvent, om berättelsen är tydlig och detaljrik, om uppgifterna vidhållits samt barnets ålder och mognad samt barnets förståelse för innebörden och

konsekvenserna av att uppgifterna lämnas⁷⁷. Socialförvaltningens anför i beslutsunderlag att Barnet lämnar tydliga uppgifter om övergrepp samt att uppgifterna vidhålls av Barnet. Vidare anför Socialförvaltningen att Barnet lämnar uppgifterna spontant, till flera personer och i olika sammanhang. Dokumentation i ärendet styrker ej dessa uppgifter. Socialförvaltningen i Helsingborg anför således felaktiga uppgifter i beslutsunderlag. Socialförvaltningen i Helsingborg gör en subjektiv bedömning av tillförlitligheten i de uppgifter som lämnas av Barnet.

Inte vid något tillfälle görs en objektiv och saklig bedömning av moderns eller faderns trovärdighet eller tillförlitligheten i de uppgifter som lämnas av dem.

Handläggning och dokumentation

Handläggning och dokumentation i det granskade ärendet uppfyller ej de krav som ställs utifrån vid tidpunkten rådande lagar och föreskrifter.

Socialnämnden har ett ansvar att säkerställa att utredningar drivs framåt och att följa hur utredningar bedrivs⁷⁸. Ansvariga för att kontrollera och säkerställa att utredningar bedrivs rättssäkert, drivs framåt och slutförs inom lagstadgad tid är inom Socialförvaltningen i Helsingborg enhetschef och sektionschef. Enhetschef och sektionschef har i hanteringen av ärendet brustit i uppföljning, kvalitetskontroll samt arbetsledning.

Journalföring och dokumentation

Journalanteckningar i ärendet upprättas ej löpande och ej heller i kronologisk ordning. Flertalet av de journalanteckningar som upprättas i ärendet upprättas långt efter ett samtal eller vidtagen åtgärd. Journalanteckningar uppdateras och kompletteras i flertalet fall flera månader efter att de har upprättats.

Det är ej möjligt att följa ärendet som helhet då flertalet av de upprättade journalanteckningarna samt övrig dokumentation i ärendet ej ger tillräcklig information om vilka som deltar eller vad som sägs under samtal och möten. Av journalanteckningarna och övrig dokumentation i ärendet framkommer ej heller tillräcklig information om vilka åtgärder eller bedömningar som görs i ärendet.

Den bristfälliga journalföringen medför risk för att tillsynsmyndigheter, vid de tillfällen de inkommer med begäran om utlämnande av journalanteckningar och andra handlingar, ej kan ta del av samtlig information som finns i ärendet eller de åtgärder som vidtagits i ärendet.

Flertalet beslut i verksamhetssystemet samt de beslut som återfinns i den fysiska akten uppvisar brister vad gäller de formkrav som följer av rådande lagstiftning. Korrekta datumhänvisningar saknas i såväl beslut som i journalanteckningar. Beslutsmotiveringar och

⁷⁷ HFD 2014 ref. 46 och HFD 2017 ref. 42

⁷⁸ JO Dnr 2401-2017

beslutsformuleringar är otydliga. Titel, namnförtydligande och underskrifter saknas i de flesta beslutsunderlagen.

Alternativa hypoteser

Det har i ärendet funnits flertalet tillfällen då Socialförvaltningen i hanteringen av ärendet haft skäl för att pröva alternativa hypoteser.

- Under samråd 180920 framkommer att modern uppsöker läkarvård för Barnet 2013, 2014 samt 2016 med anledning av att modern misstänker att Barnet är utsatt då Barnet vistas hemma hos fadern. Vidare framkommer att det i Barnets journaler från hälso- och sjukvården ej framkommer några somatiska tecken på att Barnet skulle ha utsatts för sexuella övergrepp.
- Åklagare fattar beslut om att lägga ned pågående förundersökning.

Polismyndigheten och socialtjänsten kan i samma ärende göra helt olika bedömningar i samma ärende då arbetet inom de olika utgår från olika perspektiv.

Polismyndigheten utreder brott som **har** begåtts och har en annan bevisbörda att förhålla sig till än socialtjänsten.

Socialtjänsten utreder barns behov av skydd. Socialtjänsten skall göra en bedömning om det för barnet föreligger ett **akut** skyddsbehov vid tidpunkten för anmälan **samt** om det för barnet föreligger ett **framtida** skyddsbehov.

För såväl Polismyndigheten som socialtjänsten gäller att bedömningar och beslut i ärendet skall vara sakliga och objektiva och bygga på faktiska omständigheter och fakta som finns i ärendet.

- Polismyndigheten lämnar till Socialförvaltningen i Helsingborg information om att Polismyndighetens bedömning är att modern ej är trovärdig.
- Barnet förnekar utsatthet samt egen sexuellt beteendeproblematik.
- Polismyndigheten uppger i samtal med Socialförvaltningen i Helsingborg att Polismyndighetens bedömning är att handläggningen vid Socialförvaltningen fortsatt går på moderns linje. Vidare ifrågasätter Polismyndigheten objektiviteten i Socialförvaltningens handläggning av ärendet.
- Riskbedömningarna grundar sig på uppgifter som lämnats av modern.
- Socialförvaltningen får kännedom om att Barnet till samtal med psykoterapeut har med sig lappar på vilka modern nedtecknat uppgifter om övergrepp och Barnets sexuella beteendeproblematik.

- Socialförvaltningen i Helsingborg har, utifrån de uppgifter som framkommer av Tings- respektive Hovrättens domskäl, anledning att pröva frågan om trovärdigheten i de uppgifter som lämnats av modern.
- Förvaltningsrätten visar ärendet åter till Socialförvaltningen bland annat med anledning av det som framkommer av domskälen i Tings- respektive Hovrätten. Förvaltningsrätten menar att de obekräftade uppgifterna om sexuella övergrepp ej längre kan ligga till grund för Socialförvaltningens bedömning av Barnets vårdbehov och att Barnets samt faderns aktuella situation samt föräldraförmågor behöver utredas i större omfattning och då ej enbart ur hypotesen att fadern utsatt Barnet för sexuella övergrepp. Socialförvaltningen tillsätter en extern socialsekreterare i ärendet. Av dokumentation i ärendet framkommer att utredningen sammanställs av ordinarie personal inom Socialförvaltningen samt att ledningen till denne gett i uppdrag att till utredningen tillföra tidigare uppgifter som extern socialsekreterare ej haft med i sitt underlag.
- Inkommer remissvar från BUP som ger anledning för Socialförvaltningen i Helsingborg att pröva alternativa hypoteser samt trovärdigheten i de uppgifter som lämnats av modern, psykoterapeut hos vårdgivare samt i viss mån även från familjehemskonsulent samt det konsulentstödda familjehemmet angående Barnets mående

”Avseende PTSD kan jag ej göra någon bedömning då det varit långa samtal på BUP men pojken visar inga tecken i rummet. Är här lugn och fin och koncentrerad.”

Familjehemskonsulent uppger att Barnet inte vid något tillfälle under placeringen uppvisat det sexuella beteende som finns beskrivet sedan tidigare.

Rekommendationer

Socialförvaltningens hantering av det granskade ärendet uppvisar allvarliga och oroväckande brister. Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att utreda dessa brister samt att anmäla dessa till IVO enligt Lex Sarah då Socialförvaltningens hantering av ärendet med stor sannolikhet medfört påtaglig risk för Barnets hälsa och utveckling. Vidare har Socialförvaltningens hantering av ärendet med stor sannolikhet medfört att Barnet befunnit sig inom samhällsvård längre än nödvändigt samt att Barnet under denna tid tagit del av behandlande insatser Barnet med stor sannolikhet ej varit i behov av.

Verksamhetssystemet

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att göra en översyn av verksamhetssystemet och de blanketter och beslutsformuleringar som ligger däri.

Det skall inte vara möjligt att fatta beslut i ett verksamhetssystem utan att det av beslutet framkommer lagrum, vad beslutet avser, beslutsmotivering, datum och beslutsfattare. Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas därför att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra att detta sker fortsättningsvis.

I det granskade ärendet har upprättade journalanteckningar vid flertalet tillfällen kompletterats med uppgifter veckor och ibland även månader efter att journalanteckningen upprättats. Detta förfarande är ej i enlighet med vad som följer av lagstiftning och föreskrifter avseende journalföring och dokumentation. Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas därför att säkerställa att en upprättad journalanteckning efter en viss tid, till exempel efter 24 timmar, läses för vidare dokumentering efter att journalanteckningen upprättats.

Dokument

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att genomföra en översyn av samtliga beslutsmallar samt beslutsformuleringar i syfte att säkerställa att dessa följer aktuell lagstiftning. Arbetet med beslutsmallar och beslutsformulering bör ske löpande under året.

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att minst en gång per år genomföra en översyn av delegationsordningen.

I det granskade ärendet har dokumentation och handlingar förvarats i en fysisk akt samt i två sidoakter. Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas med anledning av detta att genomföra en översyn av akthanteringsplanen.

Kvalitetsledningssystem

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att genomföra en översyn av kvalitetsledningssystemet i syfte att säkerställa att för verksamheterna nödvändiga arbetsprocesser och rutiner är upprättade och fastställda. Vidare syftar översynen till att

säkerställa att rutiner och arbetsprocesser inom Socialförvaltningen i Helsingborg följer aktuell lagstiftning. Arbetet med kvalitetsledningssystemet och aktuella arbetsprocesser och rutiner bör ske löpande under året.

Efter genomförd översyn rekommenderas Socialförvaltningen i Helsingborg att aktivt arbeta med att implementera ovan nämnda i Socialförvaltningens verksamheter.

Kompetenshöjande insatser

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att genomföra kompetenshöjande insatser för medarbetare och chefer avseende:

- Socialtjänstlagen
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Offentlighets- och sekretesslagstiftningen (OSL)
- Förvaltningslagen
- Dokumentation
- Samtal med barn
- BBIC
- Signs of Safety
- Mognadsbedömningar
- Bedömningar om barnets bästa
- Bedömningar gällande tillförlitlighet samt trovärdighet
- Delaktighet
- Bemötande

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att dessa kompetenshöjande insatser sker återkommande och att ett årshjul utarbetas för detta så att de blir en del av det dagliga arbetet inom verksamheterna. De kompetenshöjande insatserna kan med fördel bli en del av gemensamma möten så som gruppmöten och/eller arbetsplatsträffar (APT).

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att löpande erbjuda kompetenshöjande insatser till ledamöter i Socialnämnden samt Socialnämndens sociala utskott avseende:

- Socialtjänstlagen
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Lag (1998:870) om vård av missbrukare i vissa fall
- Förvaltningslagen

Ledarskap

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att säkerställa att chefer samt övriga som har en arbets- samt handledande roll inom myndighetsutövning avseende barn och unga:

- Har en gedigen erfarenhet av praktiskt arbete inom myndighetsutövning barn och unga inom socialtjänsten.
- Har en gedigen kompetens i den lagstiftning som styr socialtjänstens myndighetsutövning gällande barn och unga.

Socialförvaltningen i Helsingborg bör vid framtida anställningar till ledande eller arbetsledande befattningar inom som minimumkrav ha att

- Teamledare, biträdande enhetschef och samordnare har minst fem års praktisk erfarenhet av myndighetsutövning inom barn och unga.
- Enhetschefer, sektionschefer och andra chefer med ansvar för verksamhetsfrågor, arbetsledning och beslutsfattande har minst sju års erfarenhet praktisk erfarenhet av myndighetsutövning inom barn och unga.

Vidare rekommenderas Socialförvaltningen i Helsingborg att utreda frågan om när medarbetare av ledningen avskiljs från ärendet 2022 för att säkerställa att medarbetaren ej avskiljs från ärendet med anledning av moderns inkomna synpunkter eller för att medarbetaren ej delade Socialförvaltningens och därmed ledningens bedömning om att Barnet utsatts för sexuella övergrepp.

Avvikelsehantering och Lex Sarah

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att lägga hanteringen av avvikelser och utredningar som genomförs inom ramen för Lex Sarah på utomstående part i syfte att säkerställa att dessa genomförs med den objektivitet och saklighet som följer av lag.

Socialförvaltningen i Helsingborg rekommenderas att aktivt arbeta med att öka kunskapen om avvikelserapportering och nödvändigheten i att det inom verksamheterna upprättas avvikelser. Avvikelser behöver av verksamheterna inom Socialförvaltningen i Helsingborg ses som en del av en lärande organisation och en möjlighet att öka kvalitén på det arbete som utförs i verksamheterna.

Systematisk kvalitetsuppföljning

Socialförvaltningen i Helsingborg har de senaste åren vidtagit åtgärder i syfte att kvalitetssäkra det arbete som utförs inom Socialförvaltningens verksamheter. Inom ramen för systematisk kvalitetsuppföljning/egen kontroll rekommenderas att Socialförvaltningen i Helsingborg årligen låter utomstående part granska ärenden aktuella inom Socialförvaltningen i Helsingborg. Syftet med dessa granskningar är att följa upp i vilken omfattning de genomförda åtgärderna efterlevs och om de vidtagna åtgärderna fått avsedd effekt.

Förslag på upplägg för granskning av ärenden

Urval av ärenden:

- Tio ärenden där beslut om vård enligt SoL eller LVU fattats för fem år sedan.
- Tio ärenden där beslut om vård enligt SoL eller LVU fattats de senaste två åren och där minst två överväganden alternativt två omprövningar genomförts.

Fokus för granskningen:

- Journalföring och dokumentation
- Utredningar

Frågeställningar för granskningen:

- Har graden av lagföljksamhet avseende dokumentation ökat utifrån de åtgärder som vidtagits av Socialförvaltningen i Helsingborg?
- Har kvaliteten i utredningarna ökat utifrån de åtgärder som vidtagits av Socialförvaltningen i Helsingborg?

Granskningarna kan i ett senare skede i större utsträckning utgå från de mål och aktiviteter som upprättas i verksamhetsplan.

